

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมงของ จังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยขอเสนอผลการ วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. บริบททางประวัติศาสตร์ชุมชนแหลมสิงห์
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บริบททางประวัติศาสตร์ชุมชนแหลมสิงห์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอบริบททางประวัติศาสตร์ของการศึกษาบทบาทแรงงาน ข้ามชาติ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ดังต่อไปนี้

1. ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของชุมชนแหลมสิงห์
2. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของชุมชนแหลมสิงห์
3. ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของชุมชนแหลมสิงห์

ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของชุมชนแหลมสิงห์

อำเภอแหลมสิงห์ เริ่มจัดให้มีการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ ฉบับ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) โดยยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอครั้งแรกเมื่อปลาย ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) ใช้ชื่อว่า อำเภอพลี มีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่บ้านคลองยายคำ ตำบลพลี ย้อนไป ร.ศ. 112 ฝรั่งเศสได้นำ กำลังทหารมาทางทะเล ได้เข้ายึดเมืองจันทบุรีไว้เป็นเมืองประกัน การเจรจาทางการทูตกรณีพิพาท เมืองชายฝั่งแม่น้ำโขง โดยส่งกำลังทหารส่วนหนึ่งเข้าเมืองจันทบุรี และแบ่งกำลังอีกส่วนหนึ่งยึด ปากแม่น้ำจันทบุรี บริเวณบ้านปากน้ำแหลมสิงห์ ซึ่งเป็นปากทางเข้าสู่จังหวัดจันทบุรี ทางราชการ เห็นว่าบริเวณปากน้ำแหลมสิงห์เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เนื่องจากเป็นประตูเส้นทางที่เรือรบและ เรือสินค้าต่าง ๆ สามารถผ่านเข้า – ออก จังหวัดจันทบุรีได้ ประกอบกับฝรั่งเศสได้สร้างอาคารถาวร และสิ่งของไว้เป็นจำนวนมาก จึงได้ดำริให้ย้ายที่ว่าการอำเภอ จากบ้านคลองยายคำมาอยู่ ณ บ้าน ปากน้ำแหลมสิงห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 เป็นต้นมา โดยใช้อาคารตึกแดงของฝรั่งเศสเป็นที่ทำการชั่วคราว แต่ยังคงใช้ชื่อ อำเภอพลีดังเดิม (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 53)

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2452 ทางราชการกระทรวงมหาดไทย ได้จัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้าง อาคารขนาดชั้นเดียว บริเวณที่ตั้งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแหลมสิงห์ ในปัจจุบัน

เดิมเป็นโรงพยาบาลแหลมสิงห์ จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น อำเภอแหลมสิงห์ ตั้งแต่นั้นมา และได้เปิดบริการประชาชน ณ ที่นั้นเป็นเวลายาวนานถึง 57 ปี จนถึงปี พ.ศ. 2509 ทางราชการจึงได้จัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้างที่ว่าการอำเภอหลังใหม่ เป็นอาคารไม้ขนาด 2 ชั้น แต่เนื่องจากสถานที่เดิมคับแคบ จึงได้ย้ายที่ตั้งอีกครั้งหนึ่งมาอยู่ ณ บริเวณที่ว่าการอำเภอในปัจจุบัน โดยมีราษฎรตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ชื่อ จำสับตำรวจพนม เขี้ยแก้ว เป็นผู้บริจาคที่ดินให้จำนวน 5 ไร่ และเปิดทำการในเดือนกันยายน พ.ศ. 2510 (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 53)

ปี พ.ศ. 2539 อาคารที่ก่อสร้างไว้เป็นเวลานาน มีสภาพทรุดโทรม อีกครั้งกับแคบไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชนที่มีปริมาณมากขึ้น จึงให้ทำการก่อสร้างอาคารตามแบบมาตรฐานใหม่ที่มีขนาดกว้างขวางใหญ่ทันสมัย และได้ทำพิธีเปิดอาคารที่ว่าการอำเภอแหลมสิงห์แห่งใหม่ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 ทำให้สามารถรองรับบริการประชาชนในยุคใหม่ได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 54)

ชุมชนชาวประมงแหลมสิงห์มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญ และมีวิถีชีวิตที่ผ่านมาในอดีต ตั้งแต่สมัยการค้าอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจฝรั่งเศส ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เป็นผลให้เกิดวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วง ดังนี้

1. ช่วงก่อนวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 แหลมสิงห์ เป็นสถานที่ซึ่งผู้คนโดยเฉพาะผู้ที่ผ่านไปมาทางทะเลจากภายนอกรู้จักกันมานาน ตั้งแต่ยุคต้นประวัติศาสตร์ไม่น้อยกว่าพุทธศตวรรษที่ 12 - 13 เพราะบริเวณนี้มีความโดดเด่นทางภูมิประเทศ โดยเฉพาะ โขดที่เป็นรูปสิงห์ ซึ่งนักเดินเรือใช้เป็นที่สังเกตว่ามาถึงที่ใด กับบริเวณนี้เป็นอ่าวปากแม่น้ำจันทบุรี ที่เรือสามารถแล่นเข้าไปติดต่อผู้คนและบ้านเมืองได้ ซึ่งโขดหินรูปสิงห์นี้ ในจดหมายเหตุเมื่อครั้งราชวงศ์สุ่ย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 กล่าวว่า ในการเดินทางออกจากกวางตุ้งไปยังเมืองซีตู ซึ่งเข้าใจว่าอยู่ทางภาคใต้บนคาบสมุทรไทยนั้น ผ่านบริเวณใกล้กับฮานอยและจามปาลงมาทางใต้ ผ่านบริเวณที่มีหินรูปสิงห์ที่เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางที่ผ่านเกาะน้อยใหญ่ไปทางตะวันตก และหลังจากเดินทางไปได้สองสามวันก็แลเห็นทิวเขาในเขตแคว้นหลังยะลิว ซึ่งน่าจะหมายถึงเมืองใหญ่ในกลุ่มเจ้าพระยา ต่อจากนั้นก็วกกลับมาทางใต้ผ่านเกาะรังไก่อไปยังแคว้นซีตู (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 61 - 62)

เหตุที่ใช้ชื่อแหลมสิงห์ก็มีตำนานเล่าสืบทอดกันมา คำว่า แหลม หมายถึง พื้นที่ดินที่ยื่นออกไปในทะเล ส่วนคำว่า สิงห์ หมายถึง หินที่มีรูปร่างเป็นตัวสัตว์ ตำนานสิงโตคู่ที่แหลมสิงห์มีที่มาจากภูเขาลูกหนึ่งชื่อ เขาแหลมสิงห์ ตั้งอยู่บริเวณปากน้ำจันทบุรี การที่เรียกชื่อเขาลูกนี้ว่าเขาแหลมสิงห์นั้น เพราะด้านหน้าเขามีหินเป็นแท่งเกาะยื่นล้ำออกไปในทะเล และในบรรดาก่อนหินเหล่านี้ มีอยู่ 2 ก้อนลักษณะคล้ายตัวสิงโต มีหัว มีลำตัว มีหาง มีเท้า และดวงตา มีขนาดลำตัวยาว

6 เมตร กว้าง 1.5 เมตร สูงจากพื้นน้ำทะเล 2.5 เมตร ยืนคู่กันล้าเข้าไปในทะเล ถึงโตคลื่นเป็นที่ สักการะนับถืออย่างยิ่งของชาวประมง (ชัยสิทธิ์ งามพุ่มเงิน. สัมภาษณ์. 2557)

คำโบราณปร่ำปร่าเล่าว่าเมื่อก่อนนี้ไม่มีสิงโตคู่นี้ แต่มีตำนานเล่าว่าเมื่อก่อนสิงห์ที่เป็น หินนี้ เป็นสิงห์ที่มีชีวิตจริง ๆ เป็นตัวผู้ 1 ตัว ตัวเมีย 1 ตัว อาศัยอยู่บนเขาแหลมสิงห์ ซึ่งเขาแหลม สิงห์เป็นเขาที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกับตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ มีทะเลอ่าวไทยล้อมรอบเขา น้ำก้นกลาง สมัยก่อนคนอยู่กันคนละฟาก สามารถเรียกตะโกนกันได้ยิน สมัยนี้แม่น้ำได้กว้างขึ้น และสิงห์คู่นี้ จะลงมาที่ชายหาดดินเขาลงมากินน้ำ และเดินเล่นบ้างในตอนเช้าและตอนเย็น และต่อมาเมื่อฝรั่งเศส มายึดแหลมสิงห์ และเห็นสิงห์ยืนอยู่ชายหาด จึงใช้ปืนยิงสิงห์ตัวนั้นตาย สิงห์ที่อยู่อีก 1 ตัว เมื่อเห็น คู่ของตนตายลงจึงเสียใจมานั่งเฝ้าจนร่างกลายเป็นหิน ในท่าหมอบมาจนถึงปัจจุบันนี้ ชาวบ้านจึงพากันเรียกแหลมสิงห์ตั้งแต่นั้นมา สิงห์หินสมัยก่อนสวยงามมาก แต่กาลเวลาและคลื่นลมได้เซาะพัง จนผิวดูสภาพเดิม แต่ก็ยังมองออกว่าเป็นรูปสิงห์ (ชัยสิทธิ์ งามพุ่มเงิน. สัมภาษณ์. 2557)

นอกจากนี้ แหลมสิงห์ยังมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการกอบกู้เอกราชจากการเสียกรุงครั้งที่ 2 จากพม่าในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช หลังจากที่ได้ตีฝ่าวงล้อม สมักรพรรคพวกได้ประมาณ 500 คน ออกจากกรุงศรีอยุธยาทางด้านตะวันออก หลังจากที่ตีเมืองระยองได้แล้ว สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ยื่นคำขาด ให้พระยาจันทบุรีออกมาเจรจากันนอกตัวเมือง แต่พระยาจันทบุรีไม่ยอมออกมา พระองค์ตระหนักว่ากองทัพของพระองค์อยู่ในที่คับขัน จึงสั่งให้ทหารหุงหาอาหารกิน แล้วทำลายหม้อข้าวหม้อแกงให้หมด (อรุณรัตน์ ใจกล้า. 2542 : 50 - 52)

พร้อมทั้งแจ้งแก่ทหารว่าจะเข้าโจมตีเมืองจันทบุรี ไปหาข้าวกินในเมือง ถ้าตีไม่ได้ก็ให้ตายเสียด้วยกัน เมื่อยึดเมืองจันทบุรีได้แล้ว จากนั้นพระองค์ได้รวบรวมอาวุธ เเสบียงอาหาร หลังจากนั้น 6 เดือน ทรงยกพลด้วยเรือรบ 100 ลำ กำลังพลไทยจีน 5,000 คนออกจากจันทบุรีล่องไปตามลำน้ำจันทบุรีไปออกปากอ่าวที่แหลมสิงห์ เลียบฝั่งทะเลเข้าปากน้ำเจ้าพระยา ตีค่ายพม่าที่กรุงธนบุรี หลังจากนั้นทรงยกกองทัพไปตีพม่า ที่ค่ายโพธิ์สามต้นที่พระนครศรีอยุธยา สามารถขับไล่พม่าออกจากกรุงศรีอยุธยาเป็นเวลา 7 เดือน (อรุณรัตน์ ใจกล้า. 2542 : 50 - 52)

อย่างไรก็ดี คนจีนเริ่มเข้ามาในเมืองจันทบุรีตั้งแต่สมัยอยุธยา ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 – 20 โดยเข้ามาทางบางปลาสร้อย จังหวัดชลบุรี ต่อมาได้ขยายไปอยู่ตามลุ่มแม่น้ำจันทบุรี คนจีนที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในเมืองจันทบุรีส่วนใหญ่จะเป็นจีนแต้จิ๋ว นอกจากนี้ยังมีจีนฮกเกี้ยน ในสมัยที่พระเจ้าตากสินมหาราชมาตั้งมั่นที่เมืองจันทบุรี เพื่อรวบรวมเสบียงอาหารและอาวุธเพื่อกอบกู้เอกราชจากพม่า ดังจะเห็นได้จากประวัติความเป็นมาของการอพยพเข้ามาของคนจีน ที่เข้ามาในตำบลบางกะไชยและตำบลเกาะเบริด ซึ่งเป็นตำบลที่อยู่ในอำเภอแหลมสิงห์ กล่าวคือ เดิมทีตำบลบางกะไชยมีชื่อเดิมว่า บางกุกซ่าย เนื่องจากเมื่อก่อนมีชาวจีนอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ ประกอบ

อาชีพทำประมง เช่น ทำโป๊ะ ลากอวนและปลุกผัก ผักที่ชาวจีนชอบปลูกมากที่สุด คือ ผักกูดช่วย เมื่อผักกูดช่วยมีปริมาณมากเกินความต้องการของคนในหมู่บ้าน ก็นำไปแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของกับชุมชนอื่นหรือตำบลใกล้เคียง เหตุนี้คนจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บางกูดช่วย ต่อมาเพี้ยนเป็น บางกะไชย (อรุณรัตน์ ใจกล้า. 2542 : 71)

นอกจากนี้ตำบลเกาะเปริดนั้น เป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ ซึ่งสมัยก่อนที่จะมีการก่อสร้างถนนเชื่อมกับชายฝั่ง ได้มีชาวจีนแผ่นดินใหญ่ได้ล่องเรือสำเภามาค้าขาย แล้วมาพักค้างแรมที่เกาะแห่งนี้ ซึ่งทะเลแถบนี้เป็นทะเลเปิดชาวจีนจึงเรียกว่า เกาะเปริด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอำเภอแหลมสิงห์มีการอพยพเข้าออกกัน นอกจากคนไทยแล้วยังมีคนจีนที่ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในการทำมาหากิน โดยเฉพาะอาชีพประมง เป็นหลัก (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 97 - 107)

สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แหลมสิงห์มียุทธศาสตร์ที่สามารถป้องกันการรุกรานของญวน ในปี พ.ศ. 2337 รัชกาลที่ 3 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลังเป็นผู้อำนวยการสร้างป้อมขึ้นใหม่ที่เมืองจันทบุรี เจ้าพระยาพระคลังจึงสั่งให้เจ้าหมื่นไวยวรนาถเป็นผู้อำนวยการสร้างป้อมหน้าด่านทางปากแม่น้ำจันทบุรี เพื่อป้องกันไม่ให้กองทัพเรือของข้าศึกยกเข้ามาตีเมืองจันทบุรีได้โดยง่าย โดยสร้างป้อมขึ้นที่บนเขาแหลมสิงห์แห่งหนึ่ง กับที่หัวแหลมซึ่งเรียกกันในภายหลังว่า แหลมตึกแดง เมื่อสร้างเสร็จแล้วรัชกาลที่ 3 มิได้พระราชทานชื่อป้อมทั้งสอง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ขณะที่ทรงผนวชอยู่ได้เสด็จประพาสเมืองจันทบุรี และเสด็จไปทอดพระเนตรป้อมทั้งสอง เมื่อสอบถามคณะกรมการเมืองทราบว่าไม่มีชื่อจึงพระราชทานชื่อป้อมที่แหลมสิงห์ว่าป้อมไพรีพินาศ และป้อมที่หัวแหลมตึกแดงว่าป้อมพิฆาตปัจจามิตร (หลวงสาครราชเขตต์. ม.ป.ป.)

2. ช่วงวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ความสำคัญของจันทบุรีทั้งทางด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ ในฐานะที่เป็นเมืองท่านี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะทางฝ่ายไทยเท่านั้น มหาอำนาจทางตะวันตกที่แผ่อิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสมัยรัชกาลที่ 4 ก็เล็งเห็นเช่นเดียวกัน เพราะจันทบุรีอยู่ในตำแหน่งที่สามารถควบคุมอ่าวไทย ที่ติดต่อกับแหลมมลายูของอังกฤษได้ง่าย อีกทั้งตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ด้วยระยะทางประมาณ 300 กิโลเมตรเท่านั้น นายฮาโน โคซ์ ผู้เคยเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศของฝรั่งเศสในขณะนั้น ได้ให้ความเห็นว่าฝรั่งเศสจำเป็นต้องยึดจันทบุรี เพราะเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่อาจเรียกได้ว่า เป็นยิบรอลต้าของสยาม ซึ่งเมื่อยึดได้แล้วก็สามารถบีบกรุงเทพฯ ให้ทำอย่างไรก็ได้ (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 64)

ด้วยเหตุนี้ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2436 (ร.ศ. 112) ไทยกับฝรั่งเศสได้เกิดกรณีพิพาทด้วยเรื่องดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง โดยฝรั่งเศสกล่าวหาว่าไทยรุกรานเข้าไปในดินแดนอาณานิคมของฝรั่งเศสและได้ทำร้ายเจ้าพนักงานฝรั่งเศส ฝ่ายไทยได้

แม้ว่าดินแดนนั้นเป็นของไทย ฝรั่งเศสได้บุกกรุกเข้ามา ฝ่ายไทยจำเป็นต้องขัดขวาง เมื่อการโต้เถียงไม่เป็นที่ตกลงปรองดองกันแล้ว ฝรั่งเศสจึงใช้อำนาจ โดยการส่งเรือรบเข้าไปในแม่น้ำเจ้าพระยา ไทยกับฝรั่งเศสจึงเกิดการปะทะกันด้วยอาวุธ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 ในระหว่างที่ปะทะกับฝรั่งเศสนั้น ทางจันทบุรีได้เตรียมต่อสู้ป้องกันตามกำลังที่พอจะทำได้ เพราะในเวลานั้นมีกองทหารเรือตั้งอยู่ในตัวเมืองและที่ป้อมปากน้ำแหลมสิงห์ (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 48 - 49)

ฝ่ายไทยเห็นว่าจะสู้ฝรั่งเศสในทางกำลังอาวุธมิได้จึงขอเปิดการเจรจากับรัฐบาลฝรั่งเศสด้วยสันติวิธี ฝ่ายฝรั่งเศสได้ยื่นคำขาดต่อรัฐบาลไทย เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 รวม 6 ข้อ มีใจความสำคัญคือ ให้รัฐบาลไทยยอมสละสิทธิดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ตลอดจนเกาะทั้งหลายในลำน้ำนั้นด้วย กับให้ไทยต้องเสียเงินเป็นค่าปรับให้แก่ฝรั่งเศส จำนวน 2 ล้านฟรังก์ และเงินไทยอีก 3 ล้านบาท ก่อนที่จะได้ตกลงทำสัญญากันนี้ ฝรั่งเศสจะต้องยึดเมืองจันทบุรีเป็นประกัน ฝ่ายไทยต้องยอมฝรั่งเศสทุกประการ (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 48 - 49)

ต่อมาฝรั่งเศสได้ยกกองทหารเข้าสู่เมืองจันทบุรี ทหารโดยมากเป็นทหารญวนที่ส่งมาจากไซ่ง่อน ที่เป็นทหารฝรั่งเศสไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นนายทหาร จำนวนทหารฝรั่งเศสและญวนรวมกันทั้งสิ้นประมาณ 600 คนเศษ ได้แยกกันอยู่ 2 แห่ง คือที่ป้อมปากน้ำแหลมสิงห์ จำนวนหนึ่ง กองร้อยได้รื้อป้อมพิฆาตปัจจามิตรแล้วสร้างตึกแถวเป็นที่พักและกองบัญชาการเรียกว่า ตึกแดง โดยสร้างหน่วยบัญชาการที่แหลมสิงห์ จึงให้เรือรบฝรั่งเศสไปไซ่ง่อน นำเอาสารรถไฟของฝรั่งเศสกับกระเบื้องที่เผามาจากประเทศตนเอง และสร้างที่คุ้มขังนักโทษเรียกว่า คุกขี้ไก่ จะแบ่งออกเป็น 2 ชั้น เอาไว้ขังคนไทยที่ขัดขืน คนที่มีความผิดมากจะนำไปขังชั้นบน คนที่มีความผิดน้อยก็จะขังไว้ข้างล่าง สมัยก่อนจะเป็นน้ำล้อมรอบคุกขี้ไก่ นับว่าเป็นคุกที่ทรมาณมากในสมัยนั้น ทหารอีกจำนวนหนึ่งกองพันตั้งอยู่ในเมืองจันทบุรี ในบริเวณที่เป็นค่ายทหาร คือ ค่ายตากสิน ในปัจจุบันนี้ (ชัยสิทธิ์ งามพุ่มเงิน. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมารัฐบาลไทยและฝรั่งเศสได้ทำสัญญาตกลงกัน เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2446 เป็นที่เรียบริ้อย โดยฝ่ายไทยยินยอมยกดินแดนเมืองตราดและเกาะต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงเมืองประจันตคีรีเขต ได้แก่ ดินแดนทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงที่อยู่ตรงข้ามเมืองหลวงพระบาง และนครจำปาศักดิ์ให้แก่ฝรั่งเศส กองทหารฝรั่งเศสทั้งหมด ก็เริ่มถอนออกไปจากเมืองจันทบุรีจนหมดสิ้น เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2447 และรัฐบาลไทยได้ย้ายกองทหารเรือที่เกาะจิก และที่อำเภอขลุ่ยกลับมาตั้งอยู่ในเมืองจันทบุรีตามเดิม (โชติ ผุดผ่อง. 2533 : 26 - 27)

ภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากยุโรป ใน พ.ศ. 2450 พระองค์ได้เสด็จมาเยี่ยมเยียนราษฎรในเมืองจันทบุรีเพื่อทรงปลอบขวัญ และให้กำลังใจ แก่ราษฎรจากเหตุการณ์ที่ฝรั่งเศสยึดครองเมืองจันทบุรีเป็นเวลา 11 ปี ในการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ทาง

บ้านเมืองได้ดำเนินการรับเสด็จ ดังนี้ คือเมื่อเรือพระที่นั่งมาถึงแหลมสิงห์ เวลาประมาณ 20.00 น. วันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2450 ได้ทอดสมอที่หน้าแหลมสิงห์ซึ่งอยู่ระหว่างเกาะนมสาวและเกาะจุกา เรือรบในขบวนยิ่งสุด ที่ว่าการอำเภอพลั่วทำสะพานยาวออกมาจากฝั่งจุดโคมไฟตลอดสะพาน บริเวณแหลมสิงห์และชายฝั่งจัดดอกไม้ไฟ มีพลุกรวด ไฟพะเนียง ส่วนเรือพระที่นั่งจะมีเรือกลไฟทอดสมอรายล้อมคูแล้วสวยงามมีสง่า (อรวรรณ ใจกล้า. 2542 : 239)

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของชุมชนแหลมสิงห์

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของชุมชนแหลมสิงห์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. อาชีพของคนแหลมสิงห์ ยอห์น ครอเฟิร์ต ผู้เป็นทูตอังกฤษที่เข้ามาเจริญไมตรีกับไทยในสมัยรัชกาลที่ 2 กล่าวว่า บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย จากเกาะสีชังเรื่อยไปนั้น มีเกาะใหญ่น้อยเรียงรายอยู่ทั่วไป ทำให้เกิดช่องทางเดินเรือและมีที่ทอดสมอ ซึ่งอยู่ระหว่างเกาะเป็นอย่างดี จึงเหมาะที่จะสร้างท่าเรือขนาดใหญ่และเมืองท่าเป็นอย่างมาก แหลมสิงห์นับเป็นจุดหนึ่งเพราะนอกจากเหมาะสมเป็นท่าจอดเรือแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางทางการค้าพริกไทย การบูร และยาง (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์ 2550 : 64 - 65)

แหลมสิงห์มีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการเป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ และเป็นที่พักของเรือสินค้า เนื่องจากมีเกาะช่วยกำบังลม และมีตอไม้ที่เรือสินค้าขนาดใหญ่จะเข้ามาจอดทอดสมอได้ โดยสามารถลำเลียงสินค้าไปตามลำน้ำจันทบุรีเข้าสู่ตัวเมืองจันทบุรีได้สะดวก ในบันทึกของบิลเลทัวซ์ กล่าวว่า ในปีหนึ่ง ๆ มีเรือสินค้าจากจีนมาเทียบท่าเมืองจันทบุรี หมายถึงบริเวณแหลมสิงห์ ประมาณ 12 ลำสมอ ในขณะที่ครอเฟิร์ตระบุว่า เรือสินค้าจีนหนึ่งลำ มีสินค้าพวกเหล็ก เหล็กกล้า กระดาษ ยาสูบ ผืน ใยเรือ ผ้าแพร ไหมดิบ เครื่องปั้นดินเผา และหมึกจากจีนและยุโรปเข้ามาค้าขาย นอกจากนี้ทางจันทบุรีเอง ก็มีสินค้าที่จะขายไปต่างประเทศอยู่ด้วย อาทิ พืชสวน พืชไร่ ของป่า ผลผลิตจากทะเล และอัญมณี เป็นต้น (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 64 - 65)

อาชีพของคนในชุมชนแหลมสิงห์ตั้งแต่อดีต แบ่งตามลักษณะภูมิประเทศเป็น 2 ลักษณะ คือ พวกที่อยู่ห่างจากทะเลจะทำนาและพวกที่อยู่ใกล้ทะเลจะทำประมง การทำนาในสมัยโบราณจะเป็นน่าน้ำกร่อย ผลผลิตได้ไม่มาก ถ้าจะให้ผลผลิตเพียงพอตลอดปีจะต้องใช้พื้นที่มาก ประชากรในสมัยก่อนมีจำนวนน้อย การทำนาในสมัยนั้นไม่ต้องจ้างคนจะมาร่วมแรงร่วมใจกัน หรือที่เรียกว่า การลงแขก ทำตั้งแต่การยกคันนา ไถนา หว่านข้าว เก็บเกี่ยว นวดข้าว และนำข้าวเปลือกไปเก็บไว้ที่ยุ้งข้าว เมื่อหมดหนานาก็จะออกทะเล ต่อมาเมื่อประชากรมากขึ้น ความเจริญมากขึ้น ต้องการพื้นที่อยู่อาศัยมากขึ้น พื้นที่ทำนาและเพาะปลูกเหลือน้อยลงเปลี่ยนแปลง เป็นพื้นที่อยู่อาศัยแล้วยึดอาชีพประมงเป็นหลัก บริเวณที่ดินติดทะเล ผู้ใหญ่จอม บุญมี เป็นผู้ใหญ่บ้านร่วมบุกเบิกพัฒนาออก

เอกสารสิทธิ์ แต่เดิมมีบ้านอยู่ 30 หลังคาเรือน อาชีพส่วนใหญ่ทำประมงชายฝั่ง เช่น ใช้ชีพคนกุ้ง ปลา มาทำกับข้าว หรือใช้เรือแจวเรือพาย เรือพาย ไปตัดรอบปู ปลาตัวเล็ก ๆ จะไม่กิน เมื่อก่อนจะ ตั้งหม้อหุงข้าว แล้วเดินไปหากับข้าวที่หลัง กว่าข้าวจะสุกก็สามารถหากับข้าวมาทำกินยังทัน (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 68)

สำหรับอาชีพทำนานั้นจะทำควบคู่ไปกับการเลี้ยงหมูพันธุ์พื้นเมืองและเปิดไร่ทุ่ง เมื่อฝน ฟ้าไม่ตกตามฤดูกาลชาวชุมชนแหลมสิงห์ เปลี่ยนการทำนาไปเลี้ยงเปิดไร่ทุ่งกับเปิดไร่แทน โดยใช้ ปลาตัวเล็กมาเป็นอาหาร ต่อมาข้าวในนามิไม่พอที่เปิดจำนวนมากกิน จึงนิยมเลี้ยงเปิดไร่และหมู พันธุ์พื้นเมือง ที่ใช้หยวกต้นกล้วยเป็นอาหารและเมื่อเกิดโรคระบาดขึ้นกับสัตว์ปีก จึงได้เปลี่ยนจาก การเลี้ยงเปิดมาเป็นเจียรนัยพลอย กับเลี้ยงหมูพันธุ์จากต่างประเทศแทนหมูพื้นเมือง (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 70)

สังคมเดิมของคนในชุมชนแหลมสิงห์ต้องอาศัยแรงงาน จึงอยู่แบบครอบครัวขยายมีพ่อแม่ และลูกๆ อยู่ร่วมกันในบ้านเป็นครอบครัวใหญ่ เมื่อแต่งงานมีครอบครัวใหม่ก็จะปลูกบ้าน บริเวณใกล้เคียง อยู่แบบระบบพึ่งพาจึงทำให้ในละแวกเดียวกันอยู่กันแบบรวมนามสกุล รวมญาติ แบ่งปันอาหาร การกิน เด็ด ๆ ลูกหลาน มีมนุษยสัมพันธ์ดี เมื่อมีการทำบุญที่บ้านญาติผู้ใหญ่จึงมี ลูกหลานมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก สำหรับอาชีพทำนา ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่เดิมนั้น ในยุคที่ ชุมชนแหลมสิงห์เคยมีการทำนา ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดอบอุ่น ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมใน วิถีชีวิต เช่น การนวดข้าวที่ลานข้าวในนา ซึ่งจะใช้วิธีการเอาแรงช่วยกัน แม่บ้านจะต้องหาเสบียงไป ส่งที่ลานนวดข้าว (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 72)

ต่อมาจึงมีวิวัฒนาการขนย้ายข้าวมานวดได้ถุนบ้าน เพื่อความสะดวกรวดเร็ว ไม่มีปัญหา เมื่อเวลาฝนตก การเก็บข้าวใส่ยุ้ง เสียหายน้อยทำให้ลานได้ถุนบ้านเกิดประโยชน์มาก เหมือนลาน เอนกประสงค์ในหน้าหนาว ใช้ลานนี้ก่อไฟให้เด็กและคนชราผิงไฟและเผาหัวเผือก มัน ข้าวเกรียบ ว่าวรับประทาน ส่วนลานหน้าบ้านหรือนอกชานก็ใช้เป็นที่นั่งคุยกัน ยามแดดร้อน ลมตกเป็นการ พักผ่อนจากการทำงาน และอาจมีการนวดคลายเส้น ซึ่งเป็นการนวดบำบัดโดยใช้ยานวดสูตร เฉพาะถิ่น นอกจากนี้ยังใช้เป็นที่รับแขก โดยแต่ละบ้านจะมีเขี่ยนหมากประจำบ้าน ซึ่งถือเป็นเครื่อง แสดงฐานะอย่างหนึ่งของคนโบราณ มีชามตราไก่ไว้มีอาหารรับรองแขก โดยเฉพาะแขกที่สำคัญ เช่น นายอำเภอ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ผ่านมาแวะ เป็นต้น (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 73)

การทำประมงในยุคแรก ๆ จะใช้เรือแจว สมัยก่อนชาวบ้านหมู่ 2 ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ ทำประมงกันทั้งนั้นและใช้เรือแจวกันทุกบ้าน บ้านหนึ่งมีเรือแจว 1 ลำ เป็นอุปกรณ์ในการหาปลา และมีเครื่องมือที่ทำเองโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น ไม้ไผ่ ไม้ระกำมาทำคันเบ็ด ทำลอบ ทำแหลน แทงกุ้ง แทงปู เรือที่ใช้แจวจะทำมาจากเรือขุดที่ได้มาจากการตัดต้นไม้ ทั้งต้นแล้วนำมาขุดเบ็ดด้วย

ความร้อน การออกเรือทำประมงหาปลา ต้องออกตอนตี 2 ตี 3 แล้วแต่คลื่นลมตอนไหนดี ช่วงตี 2 ตี 3 นั้นคลื่นสงบ คลื่นจะมาแรงเอาตอน 7 โมงเช้า ออกเรือไปทำประมงสมัยก่อนแบบชาวบ้าน คือ ตกปลาเล็ก เช่น ปลาทุ ปลาหางกิ่ง ได้ทีละ 10 - 20 ตัว ไม่ได้มากมายอะไร เก่งหน่อยก็ได้ปลาอินทรี สมัยนั้นกิโลละ 6 สลึง เบ็ดใช้เบ็ด 3 สาย (ธีรวัลย์ ศีลารัตน์. 2550 : 74)

หากปลาใหญ่กินเบ็ดก็ต้องดึงเรือ บางครั้งเจอลมแรงระหว่างอยู่ในทะเล เข้าฝั่งแหลมสิงห์ไม่ได้ ต้องเลยไปเข้าฝั่งที่ปากน้ำประแส ระยอง แล้วจึงค่อย ๆ เลาะฝั่งกลับมา โดยปกติชาวประมงจะต้องออกเรือประมาณตี 2 แล้วจึงตกปลาเรื่อยไปเกือบทั้งวันจนถึง 4 โมงเย็น ได้ปลาบ้างไม่ได้บ้าง บางครั้ง 3 วันไม่ได้ปลาเลยก็มี ส่วนใหญ่ได้ไม่เกิน 10 ตัว นำมาขายกิโลละ 10 สลึง ส่วนใหญ่นำมาขายให้เสียด ซึ่งก่อนหน้านั้นที่เสียดยังไม่ได้รับซื้อปลาต้องเอาไปขายที่ท่าฉลอม เขตจันทน์ (เสรี สมัครสมาน. สัมภาษณ์. 2557)

นอกจากใช้เรือแจวทำประมงแล้ว ยังใช้ค้าขายได้ เช่น การไปซื้ออ้อยจากหนองบัวใส่เรือไปขายที่ตราด ขากลับซื้อข้าวมาเลี้ยงเป็ด ข้าวทางแคว้นนั้นถูกกว่าแหลมสิงห์ สมัยนั้นเกี่ยวนละ 80 บาท แหลมสิงห์เกี่ยวนละ 100 กว่าบาท ใส่มาได้ 10 เกวียน ใช้เรือ 5 - 6 วา ส่วนอาชีพเลี้ยงเป็ด คนแรก ๆ น่าจะเป็นเจ๊กเฮียง คนบางกะไชยแล้วก็เลี้ยงตาม ๆ กันมา ตอนหลังเริ่มมีเรือยนต์ เรือแจวกี่ค่อย ๆ เลิกใช้กันไป ผมมีเรือยนต์ตอนอายุ 45 ปี เรือแจวเริ่มเลิกใช้ประมาณปี พ.ศ. 2508 ครั้งหนึ่งที่ขายหาดแหลมสิงห์ เคยมีการจัดแข่งเรือใบ เลี้ยงหน้าจัด มีเรือใบเข้าแข่ง 7 - 8 ลำ ผมร่วมแข่งด้วยผมชนะเลิศ (เสรี สมัครสมาน. สัมภาษณ์. 2557)

อาชีพของคนแหลมสิงห์ในอดีตที่นิยมกันมากคือ อาชีพเลี้ยงเป็ด ประมาณปี พ.ศ. 2500 แทบทุกบ้านจะเลี้ยงเป็ดกัน หากเริ่มจากย่านตึกแดงไม่ว่าจะมาทางชายหาด แควตลาดเก่า แควกลาง คลองกลอย ปลายเนิน หรือเลยมาทางบ้านท่าหัวแหวนก็เลี้ยงกันทั้งนั้น มากบ้างน้อยบ้างตามกำลังทุนทรัพย์และกำลังคนเลี้ยง การจะเลี้ยงหรือไม่ รวมทั้งเลี้ยงมากเลี้ยงน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่พอสรุปได้คือ อาชีพเดิมหากมีอาชีพค้าขายอยู่เดิม หรือรับราชการหรือทำธุรกิจพลอย ซึ่งมีรายได้ดีอยู่แล้ว ก็มักจะไม่ได้เลี้ยงเป็ด เพราะเป็นงานที่หนักเอาการ บางครอบครัวมีทุนน้อยก็ไม่ได้เลี้ยงได้ เพราะการเลี้ยงเป็ดต้องลงทุนซื้อเป็ดมาเลี้ยงให้ถึงวัยสาวเพื่อจะได้ออกไข่ นอกจากทุนซื้อเป็ดแล้ว ยังต้องมีทุนอีกส่วนหนึ่งเพื่อเป็นค่าอาหารขณะยังไม่ออกไข่ จนเมื่อออกไข่แล้วนำไปขายแรก ๆ พอเลี้ยงตัวได้ ต่อมาจึงเริ่มมีกำไร จำได้ว่าที่บ้านมักซื้อเป็ดที่ใกล้ไข่มาเลี้ยง กะว่าเลี้ยงได้ประมาณ 1 เดือนเศษก็ไข่ได้ ได้เป็ดมาใหม่ ๆ เรารู้สึกตื่นเต้นและเลี้ยงแบบประคบประหงมมาก และรอลุ้นว่าเมื่อไรเป็ดจะเริ่มไข่ฟองแรก หลังจากนั้นก็จะไข่มากขึ้น ๆ (อนุ เนินหาด. 2546 : 50)

กำลังคนก็เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเลี้ยงเป็ด เพราะเป็นอาชีพที่ใช้แรงงาน หากครอบครัวเป็นผู้หญิงก็ไม่สามารถเลี้ยงได้ การเลี้ยงเป็ดส่วนใหญ่เลี้ยงกันได้ดูบ้าน แต่หากมีพื้นที่

ใกล้เคียงก็เลี้ยงพื้นที่นั้น ดึกกว่าได้ถุ่นบ้านเพราะมูลของเป็ดส่งกลิ่นรบกวน นอกจากพื้นที่เลี้ยงแล้ว ต้องจัดพื้นที่ให้เป็ดนอนรวมกันด้วย ตอนค่ำเป็ดก็จะเข้าเล้า เตรียมน้ำและอาหารไว้ส่วนหนึ่ง เป็ดจะไข่ตอนกลางดึกที่ไม่มีเสียงรบกวน บางครั้งมีสุนัขรบกวนเป็ดก็ไม่ใช่เหมือนกันและบางครั้งสุนัขก็เข้าไปกัดเป็ดก็มี ซึ่งจะทำให้เป็ดเสียขวัญและไข่น้อยลง การไข่น้อยกว่าปกติแต่ละวันย่อมส่งผลกระทบต่อ การขาดทุนสำหรับวันนั้นอย่างแน่นอน เป็ดจะชอบแสงสว่างในเวลากลางวัน ไม่ชอบความมืด สมัยที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ตอนค่ำเราต้องจุดตะเกียงน้ำมันก๊าดแขวนไว้ในเล้าเป็ดด้วย (อนุ เนินหาด. 2546 : 49)

อาหารหลักของเป็ด คือ ปลาเป็ด เป็นอาหารประเภทโปรตีนที่จำเป็นสำหรับเป็ดที่ต้องผลิตไข่ รองลงมาคือ ข้าวเปลือก เปลือกหอยและผัก ทุกเช้าพ่อจะออกจากบ้าน ไปรอซื้อปลาเป็ดที่ท่าเรือ ทุกบ้านก็จะทำอย่างนี้ ตอนสาย 8 โมงหรือ 9 โมงก็จะกลับมาพร้อมด้วยปลาเป็ดใส่ถังพร้อมน้ำแข็งเพื่อคง หลังจากนั้นต้องเตรียมปลาให้เป็ด เราจะทำที่คองปลาไว้ที่เรียกว่า ไข่ เพื่อสำรองปลาไว้ล่วงหน้า 1 - 2 วัน แม้บางครั้งไม่เรือเข้าท่าเรือซื้อปลาไม่ได้ เราก็จะมีปลาสำรองไว้ให้เป็ด 1 วันเป็นอย่างน้อย ต้องตักปลามาจากไข่ และมาเลือกปลาตัวใหญ่ที่เป็ดกินไม่เข้ามาสับให้เล็กลง และที่สำคัญ คือในปลาเป็ดมักจะมีปลาที่เป็นพิษกับเป็ด โดยเฉพาะปลาปักเป้า เมื่อเป็ดกินเข้าไปจะ น้ำลายฟูมปากและตาย เราต้องเลือกออกอย่างระมัดระวัง แต่แม้จะเลือกอย่างระมัดระวังก็มักจะหลงเหลือทำให้เป็ดตายอยู่เสมอ (อนุ เนินหาด. 2546 : 50)

นอกจากปลาเป็ดที่เป็นอาหารหลักของเป็ดแล้ว เปลือกหอยก็เป็นสำหรับทำให้เปลือกไข่หนาและแข็งแรง เป็ดจะขาดไม่ได้และกินกันอย่างจริงจัง เปลือกหอยจะมีชาวบ้านแถวชายหาดจะรวมกองไว้ที่ชายหาด เป็นเปลือกหอยที่น้ำทะเลซัดมาริมชายหาด เป็นเปลือกหอยเล็ก ๆ ขนาดใหญ่สุดก็ประมาณนิ้วก้อย เราก็จะเอารถเข็นไปซื้อและตักใส่รถเข็น อาหารหลักอีกอย่างหนึ่ง คือ ข้าวเปลือก ข้าวเปลือกทางที่อื่น มีไว้เพื่อสีเป็นข้าวสารสำหรับไว้หุงกิน เราจะให้อาหารข้าวเปลือกแก่เป็ดตลอดเวลา โดยใส่ไว้ในรางที่เตรียมไว้ ระยะเวลาหลังมีการคลุกผสมกับอาหารสัตว์และผสมน้ำอาหารเสริมสำหรับเป็ด คือ ผักบุง และหอย เป็นหอยตัวเล็กคล้ายหอยแมลงภู่ที่ยังเล็ก ติดกันเป็นพวง การเลี้ยงเป็ดมาทยอยเลิกเอาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525 เรื่อยมา เนื่องจากได้กำไรน้อย ไม่คุ้มกับค่าแรงที่เสียไป สาเหตุสำคัญเพราะเป็ดราคาแพงมากขึ้น ปลาเป็ดส่วนหนึ่งต้องเข้าโรงปลาปนซึ่งเริ่มตั้งโรงงานที่ฝั่งเขาแหลมสิงห์ (อนุ เนินหาด. 2546 : 51)

การคมนาคมทางน้ำของแหลมสิงห์ การไปในเมืองจันทน์ ภาษาพูดของเรา มักพูดว่า ไปจันทน์ ไม่ได้พูดว่า ไปในเมือง เหมือนคนท้องถิ่นอื่น ๆ ราวกับว่าเป็นการแบ่งแยกชุมชนกันอย่างชัดเจน ซึ่งเชื่อว่าหากปากน้ำแหลมสิงห์เป็นส่วนหนึ่งของ เมืองจันทน์ เราคงเรียกว่า ไปเมือง มากกว่า

ที่จะเรียก ไปจันท์ อีกทั้งน่าจะบ่งบอกถึง ความห่างไกลรวมทั้งความยากลำบากในการเดินทางไปมา ระหว่างปากน้ำแหลมสิงห์และเมืองจันท์ (อนุ เนินหาด. 2546 : 7)

การเดินทางสมัยก่อนไม่มีถนน หากไปธุระทางบกต้องใช้เดินเท้าไปทั้งสิ้น หรือหากไปจันท์ ต้องไปทางเรือต้องเดินไปขึ้นเรือที่ทำเรือตีกแดง แม่มะลิ เนินหาด กล่าวว่า เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 ขณะนั้นที่บ้านเลี้ยงเป็ดประมาณ 100 ตัว ต้องนำไข่เป็ดไปขายเองที่จันท์ ประมาณ 7 วัน จึงรวบรวมไปขายครั้งหนึ่ง การเดินทางต้องไปทางเรือ สมัยนั้นมีเรือยนต์ของนายฮวด ลั่นทอง ที่ชาวบ้านทั่วไปมักเรียกกันว่า ตาฮวด เจ้าแกฮวดหรือลุงฮวด จำได้ว่ามีเรือยนต์ 2 ลำ เป็นเรือชนิดลำใหญ่ มีหลังคากันแดดกันฝน นั่งได้ประมาณ 20 คน ค่าโดยสารสมัยนั้นคนละ 4 บาท คนขับเป็นลูกจ้างของเจ้าแกฮวด คนเก็บเงินคือลูก ๆ ของเจ้าแกฮวด (อนุ เนินหาด. 2546 : 8)

นอกจากทำเรือ เรือจะไปแวะฝั่งแหลมสิงห์ฝั่งตรงข้ามทำเรือ เพื่อรับคน หลังจากนั้นล่องไปแวะรับคนโดยสารเรือขไปแต่ละหมู่บ้าน เช่น บ้านเสม็ดงาม บ้านศาลหิน ประมาณ 5 แห่ง ก็เข้าถึงจันท์ ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ทำเรือสมัยนั้นอยู่ทางปากตลาดท่าเก่า บริเวณตรงข้าม โบสถ์คริสต์ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ เมื่อไปถึงก็หาบไข่เป็ดขายตามตลาดและตามบ้านคน ขายปลีก ฟองละ 20 สตางค์ ประมาณเกือบชั่วโมงก็ขายหมด เดินทางกลับ เรือยนต์สมัยดังกล่าว มีวันละ 1 เที้ยว ประมาณ 6 – 7 โมงเช้า เที้ยวกลับประมาณบ่ายโมง คนโดยสารส่วนใหญ่ไปขายของกัน เช่น ขายไข่ ขายมะม่วง ขายมะพร้าว บ้างก็ไปทำธุระอย่างอื่น รวมทั้งข้าราชการที่ไปราชการ (อนุ เนินหาด. 2546 : 9 - 10)

การคมนาคมทางบกของแหลมสิงห์ ในปี พ.ศ. 2500 นั้น มีถนนสายปากน้ำ – สามแยกพลั่วแล้ว แต่เป็นถนนลูกรัง ไม่ค่อยสะดวกสำหรับรถที่เดินทาง รถมักกระโดด ตอนนั้นมีรถโดยสารเป็นของครูหุ่ย พ่อของคุณอำพล เป็นรถใหญ่ ต่อมาเมื่อมีถนนพัฒนาดีขึ้นจึงเปลี่ยนจากเรือเป็นใช้โดยสารทางรถโดยสาร ซึ่งเร็วกว่าทางเรือ ส่วนสะพานคลองยายคำ สมัยนั้นเป็นไม้ เมื่อไปถึงเนื่องจากเกรงว่า สะพานจะรับน้ำหนักไม่ไหวอาจจะพังได้ คนโดยสารจึงต้องลงจากรถก่อน ให้รถข้ามไป คนโดยสารเดินไปขึ้นรถฝั่งตรงข้าม ส่วนถนนสายสถานีทดลองพลั่วไปจันท์ สายสุขุมวิท ก็เป็นลูกรังเช่นเดียวกันในสมัยนั้น (อนุ เนินหาด. 2546 : 11)

เมื่อมีทางคมนาคมทางบกหรือถนนเข้ามา ทำให้แหลมสิงห์มีความเจริญมากยิ่งขึ้น เรือโดยสารเริ่มหยุดกิจการหันมาใช้การเดินทางไปในตัวเมืองจันท์ทางรถโดยสารแทน เพราะเร็วกว่าการโดยสารทางเรือที่ต้องนั่งเรือเป็นวัน ๆ การค้าขายเริ่มมีพ่อค้าแม่ค้าเพิ่มขึ้นจากการนำปลาที่ซื้อจากเรือประมงและผลผลิต ที่ได้จากการเลี้ยงเป็ด เช่น ไข่เป็ดและอาหารแปรรูป จำพวกปลาเค็ม กะปิ น้ำปลา ไปขายในตัวเมืองจันทบุรี ทำให้วัฒนธรรมห้วงการค้าเริ่มเกิดขึ้น ดังนั้น เมื่อมีถนนเข้า

มาส่งผลให้แพะสิงห์อำนาจที่ก่อตั้ง โดยนายฮวด ลั่นทอง สามารถรับซื้อปลาจากเรือประมงแหลมสิงห์ได้ เพื่อนำไปขายต่อยังสะพานปลาขนานาวา ที่กรุงเทพฯ ฯ (วินัย ลั่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ไฟฟ้าและน้ำประปาของชุมชนแหลมสิงห์ เดิมชุมชนประมงแหลมสิงห์การทำอาหาร เช่น การหุงต้มจะใช้ฟืนเป็นหลัก ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นถ่าน แก๊ส และไฟฟ้า ส่วนการให้แสงสว่างแต่เดิมใช้ขี้ไต้ ต่อมาเปลี่ยนเป็นตะเกียงน้ำมัน ตะเกียงแก๊ส ตะเกียงเจ้าพายุ และไฟฟ้าจากหลอดฟลูออเรสเซนต์ ในการเดินทาง เดิมจะอาศัยแสงสว่างจากตะเกียงแก๊สก็เปลี่ยนมาใช้ถ่านไฟฉาย (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 74)

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2517 นายอำเภอไพบูลย์ สรรพกิจ ได้นำเอาไฟฟ้าเข้ามาใช้ แต่ก่อนชุมชนประมงแหลมสิงห์มีดินที่อุดมสมบูรณ์ ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การทำนาจึงไม่มีแหล่งน้ำแบบภาคอีสาน หมดหน้าทำนาก็เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง เพื่อเก็บกินข้าวเปลือกที่ตกหล่น น้ำที่เป็ดกินก็เป็นน้ำจากปลักควายใช้ตอนหน้าทำนา คนเลี้ยงก็จะกลับมาชำระร่างกายที่บ้านด้วยบ่อน้ำสาธารณะในหมู่บ้าน โดยการหาเก็บไว้ในโอ่งหรือตุ่มที่บ้าน ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 นายอำเภอไพบูลย์ สรรพกิจ ได้นำโครงการน้ำประปาเข้ามาในชุมชนให้มีน้ำใช้สะดวกขึ้น ปัจจุบันจึงนิยมใช้น้ำประปาแทนน้ำบาดาล (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 74)

อย่างไรก็ดี ชุมชนชาวประมงแหลมสิงห์เมื่อไฟฟ้าและน้ำประปาเข้ามาทำให้แหลมสิงห์มีความเจริญมากยิ่งขึ้น สินค้าฟุ่มเฟือยจำพวก โทรทัศน์ วิทยุ ตู้เย็น เตารีด ก็เริ่มเข้ามาทำให้คนแหลมสิงห์เริ่มที่จะหาซื้อมาใช้เพื่อความสะดวกสบายตามความเจริญที่เข้ามา เครื่องใช้ไฟฟ้าที่จะซื้อกันคือพวกโทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น โดยจะซื้อที่ร้านชัยบรรจง เมืองแสง ทวีวิทยุ ซึ่งทางสิงห์อำนาจก็จะซื้อเพื่อนำมาขายให้คนแหลมสิงห์อีกต่อหนึ่ง เมื่อก่อนบ้านใครมีโทรทัศน์จะถือว่ามีฐานะ เพื่อนบ้านที่ไม่มีจะพากันมารวมกลุ่มกันดูพร้อมกัน ในบ้านของคนที่ซื้อมาเพื่อความบันเทิงใจ ดังที่ ผู้อาวุโสในชุมชน กล่าวว่า “สมัยนั้นโทรทัศน์แพงนัก บ้านใครมีก็ถือว่ามีฐานะ” (วินัย ลั่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของชุมชนแหลมสิงห์

ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของชุมชนแหลมสิงห์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1. ระบบความเชื่อและการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา คนพื้นบ้านเดิมของแหลมสิงห์มีอยู่ 3 ลักษณะ ซึ่งจะมีส่วนของคนของด้วย เพราะชนพื้นเมืองของจันทบุรีจะเป็นคนของ ซึ่งเดิมในกลุ่มของคนแหลมสิงห์ จะมีกลุ่มของชนชาติพันธุ์ของอยู่ด้วย และมีกลุ่มของชาวจีนที่อพยพเข้ามา

อีกบางกลุ่มและกลุ่มชนพื้นบ้านเลขจริง ๆ ก็อาจจะมีผสมผสานในระหว่างของคนชองกับคนจีน และคนพื้นบ้านเดิม ๆ ที่อาจจะไม่ใช่ชอง (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

ความเชื่อของคนแหลมสิงห์ซึ่งเดิมที่มีพวกชองอยู่ด้วย ซึ่งคาถาอาคมเดิม ภาษาสันสกฤต จะเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม ปัจจุบันนี้ยังมีอยู่ในเรื่องของการสักเสกเลขยันต์ และในส่วนของพระคาถาต่าง ๆ ส่วนใหญ่แล้วอารยธรรมขอมยังคงดำรงอยู่ อักษรขอมคือ เป็นสิ่งที่เราใช้อยู่ดั้งเดิมในสมัยโบราณ ปัจจุบันก็ยังมีอยู่ในวัดวาอารามต่าง ๆ ในเรื่องของคัมภีร์ก็ยังมีจารภาษาขอมอยู่ (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

ความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษธรรมเนียมเดิมปัจจุบันนี้ยังคงมีอยู่ในเรื่องของการบอกผี การไหว้ผี ดังเช่น งานแต่งงาน จะเป็นเรื่องที่ต้องใช้ในเรื่องของผีโดยเฉพาะ จะมีเรื่องของพิธีสงฆ์ และพิธีผี ถ้าใช้คำว่างานพิธีมงคลสมรสจะใช้เรียกว่า งานพิธีสงฆ์ แต่ในเรื่องของการบอกผีก็จะเป็นพิธีในอีกรูปแบบหนึ่ง ที่จะต้องบอกกล่าวผีบ้าน ผีเรือน ให้รับทราบว่าจะมีงานมงคลสมรส เป็นต้น ถ้าเป็นของแท้ ๆ เดิมเลยก็จะมีรูปแบบของการไหว้ผีอีกแบบหนึ่ง แต่ของคนแหลมสิงห์จะเป็นของรุ่นหลัง ๆ (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

ในเรื่องของวัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลง และผสมผสานกันในระหว่างคนชองและคนพื้นบ้านเดิม ซึ่งต้องเข้าใจว่าในคนจีนที่เข้ามาต้องมีการแต่งงานกับคนไทย คนไทยแต่งงานกับคนชอง คนชองแต่งงานกับคนจีน เช่นนี้ จะมีการผสมผสานกันในการแต่งงาน ธรรมเนียมและวัฒนธรรมจะมีการผสมผสานกันด้วย ดังนั้นแล้วด้วยรากฐานเดิม ถ้าชองแต่งงานกับชอง วัฒนธรรมเดิมก็อาจจะคงดำรงอยู่ แต่ชองแต่งงานกับไทยวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไป (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

คนแหลมสิงห์จะมีประเพณีวัฒนธรรม ในการทำบุญร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การใช้วัดเป็นจุดศูนย์กลางในการที่จะพัฒนา ที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ในอดีตการ ต่อมาเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป เทคโนโลยีเปลี่ยนไป วัดก็เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของผู้คนในแหลมสิงห์ ดังเช่น ท่านพ่อสุน ในสมัยโบราณจะมีท่านเป็นแกนนำในการพัฒนา ในการต่อสู้ในสมัยฝรั่งเศสที่จะมีท่านพ่อสุนเป็นตัวแกนนำ ในการลุกขึ้นมาต่อสู้ต่อต้าน เป็นต้น (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

คนในชุมชนประมงแหลมสิงห์ มีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ เช่น เชื่อในประเพณีทำบุญกลางทุ่ง ประเพณีปล่อยเรือลงลาน ประเพณีไหว้เจ้า โดยเฉพาะเจ้าพ่อแหลมสิงห์ ซึ่งถึงแม้ว่าคนจะศรัทธาในเจ้าพ่อ แต่จะไม่ศรัทธาในตัวม้าทรง ซึ่งทำตัวเหมือนคนปกติที่กินเหล้า ดื่มไปตามกระแส คนในชุมชนจะนิยมทำตามประเพณี มากกว่าทำตามผู้นำความเชื่อ เช่น ประเพณีสงกรานต์ จะมีการรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีพิธี

เปลี่ยนผ้าถุง ผ้าห่มพระ โดยจะเขียนระบุชื่ออุทิศส่วนบุญกุศล ให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว บนผ้าสีเหลืองที่เป็นผ้าถุงและผ้าห่มพระ แล้วจะนำผ้าถุงไปวางที่หน้าตักพระพุทธรูป ส่วนผ้าห่มจะพาดบนไหล่พระพุทธรูป หลังจากนั้นเขียนชื่อญาติทั้งหมดใส่ ในโกฏิพร้อมถวายเงินทำบุญ เมื่อพระสวดจบจะนำน้ำอบไปพรมฉลองบริเวณพระเจดีย์ทราย สรงน้ำพระพุทธรูปและรดน้ำผู้สูงอายุ ผู้นำอาวุโส จะมีบทบาทในกิจกรรมทางศาสนา มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน ในปัจจุบันเป็นการจัดกิจกรรมทางศาสนาจะทำในลักษณะให้มีคณะกรรมการการจัดงานจากคนที่หลากหลายในชุมชน โดยใช้ผู้อาวุโสเป็นที่ปรึกษา (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 76)

ชุมชนประมงแหลมสิงห์เดิมมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม แสดงให้เห็นความอบอุ่นของครอบครัว เช่น การหุงข้าวด้วยหม้อดิน การทานข้าวนั่งล้อมวงกับพื้น โดยทานกับมือจึงต้องมีขันใส่น้ำล้างมือตั้งอยู่ใกล้ ๆ ส่วนมากนิยมให้ผู้ชายทานก่อน เมื่อผู้ชายอิ่มแล้วเด็กกับแม่จึงทานได้ น้ำดื่มจะเป็นน้ำฝนลอยดอกมะลิ ช่วยให้น้ำมีกลิ่นหอมชื่นใจ การแต่งกายโดยเฉพาะผู้หญิงจะเน้นความเรียบร้อยและมิดชิดโดยเฉพาะวันพระผู้ไปทำบุญ จะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่ ผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุงใส่เครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงฐานะของผู้ใส่ ซึ่งจะนิยมคาดเข็มขัดทองหรือนากหนักเส้นละยี่สิบบาท (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 77)

บ้านแต่ละหลังของชุมชนเดิม นิยมสร้างบ้านใต้ถุนสูง เพื่อใช้พื้นที่ด้านล่างทำกิจกรรมตัวบ้านข้างบ้านจะกันฝาด้วยไม้ แต่ไม่มีห้องนอน จะกางมุ้งนอนเป็นแถว ๆ ส่วนลูกสาวจะใช้ตู้ที่เป็นเฟอร์นิเจอร์กันแยกเป็นสัดส่วนออกไป สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของบ้านคือทุกบ้าน จะต้องมิได้ะหมู่บูชาหรือหิ้งบูชาพระ เพื่ออาศัยอำนาจพระพุทธรูปปกป้องคุ้มครองคนในบ้าน ชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างสบายไม่มีโจรผู้ร้าย หรือยาเสพติดมากเหมือนปัจจุบัน อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนให้ความอบอุ่นและมีน้ำใจ คนรุ่นเก่าส่วนใหญ่จะใจบุญกุศลบาป บางบ้านไม่ดื่มปูกินเอง ไม่กินตะพาบ เต่า วันโกน วันพระ จะงดกินเหล้า หยุคฆ่าสัตว์ไปทำบุญที่วัดถือศีล (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 76 - 77)

อย่างไรก็ดี ชาวบ้านที่อาศัยในอำเภอแหลมสิงห์ได้ให้ความสำคัญกับวัดเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวัดที่ดังที่สุดในสมัยนั้น ได้แก่ วัดปากน้ำแหลมสิงห์ ได้รับอนุญาตตั้งเป็นวัดเมื่อ พ.ศ. 2442 (ปลายรัชกาลที่ 5) ได้ทำการสร้างพระอุโบสถ พ.ศ. 2449 (ปลายรัชกาลที่ 5) ในบรรดาเจ้าอาวาสทั้งหมด หลวงพ่อสุน ธรรมสุวรรณ โณ เป็นเจ้าอาวาสที่คนแหลมสิงห์นับถือ มีอาคมเข้มขลังสามารถปราบฝรั่งเศสจนเกรงกลัวท่าน ในสมัยที่ท่านเป็นเจ้าอาวาสอยู่ ชื่อเสียงเกียรติคุณของท่านจึงดังก้องนัก ประวัตินหลวงพ่อสุน ธรรมสุวรรณ โณ หลวงพ่อสุน นามเดิมว่า สุน นามสกุล เวชภิรมณ์ เกิดที่ ตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เกิด ณ วันพฤหัสบดี เดือนเมษายน

พ.ศ. 2393 (ปลายรัชกาลที่ 3) บิดาชื่อ บุตร มารดาชื่อ ปลิว มีน้องชาย 1 คน น้องสาว 1 คน น้องชายชื่อ อุ่น น้องสาวชื่อ นางอ่ำ (จิรประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

หลวงพ่อบุณ เมื่อเยาว์วัยท่านมีใจบุญกุศลยิ่งนัก พุฒได้ว่าเกิดมาท่านไม่เคยฆ่าสัตว์ตัดชีวิตก็ว่าได้ เพื่อนเด็กด้วยกันชวนท่าน ไปยิงนกบ้าง ตกปลาบ้าง หลวงพ่อท่านก็จะไม่ได้ไปด้วยและยังบอกสั่งสอนอีกว่ามันเป็นบาปกรรม หลวงพ่อท่านได้ศึกษาเล่าเรียนอักขระในสำนักวัดบางสระเกล้ากับอาจารย์ และพออายุครบอุปสมบท บรรดาญาติจึงจัดการบรรพชาอุปสมบทให้ในวัดนั้น พระเถียง วัดกลาง ตำบลพลั่ว เป็นอุปชฌาย์หลวงพ่อบุณ (จิรประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อบวชเป็นภิกษุแล้ว ท่านได้ศึกษาวิชาอาคมกับขรัวตาจัน เจ้าอาวาสวัดบางสระเกล้าในสมัยนั้น ขรัวตาจันผู้นี้เป็นผู้เรืองวิชายิ่งนัก เล่าสืบทอดกันมาว่าสมัยก่อนการคมนาคมต้องไปทางเรือ ขรัวตาจันท่านมีธูระโดยใช้เรือไป และระหว่างทางเรือท่านโดนโจรสลัดปล้น โจรสลัดใช้ปืนยิงเรือท่าน ยิงทีแรกลูกปืนก็ตกเกือบถึงเรือท่าน ยิงครั้งที่ 2 ก็ยิงตกใกล้กระบอกปืนเข้ามา ส่วนเรือท่านก็ยิงวิ่งเข้าหาเรือโจรสลัดนั้น พวกโจรยิงยิง กระสุนปืนก็ยิงตกใกล้กระบอกปืนมากเข้า จนในที่สุดก็ตกอยู่หน้ากระบอกปืนเป็นที่หวั่นระรยนัก ขรัวตาจันองค์ท่านมีวิชาอาคมของท่านรอบตัว และท่านโปรดหลวงพ่อบุณยิ่งนัก จึงได้ถ่ายทอดวิชาอาคมให้จนหมด และโยมบุตรบิดาหลวงพ่อบุณก็เก่งทางวิชาอาคมยิ่งนัก ได้ถ่ายทอดให้ท่านจนหมดเช่นกัน (จิรประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

หลวงพ่อบุณ เมื่อบวชได้ 5 พรรษา วัดปากน้ำแหลมสิงห์ เจ้าอาวาสที่ว่างลง ชาวบ้านปากน้ำแหลมสิงห์ สมัยนั้นจึงพร้อมใจกันไปนิมนต์ท่านมาจากวัดบางสระเกล้า ให้ท่านมารับตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส วัดปากน้ำแหลมสิงห์ แล้วท่านก็ปกครองวัดเรื่อยมา และบูรณปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมเสนาสนะทำนุบำรุงวัดเป็นการใหญ่ สั่งสอนภิกษุ - สามเณรให้ประพฤติดีงามตามพระธรรมวินัย และมีได้มีแต่เพียง วัดปากน้ำแหลมสิงห์เท่านั้น วัดท่าหัวแหวนท่านยังรับเป็นธูระช่วยบูรณปฏิสังขรณ์ และก่อสร้างขึ้นอีกหลายอย่าง อุโบสถ วิหารการเปรียญซึ่งปรากฏอยู่ วัดท่าหัวแหวนทุกวันนี้เกิดขึ้นด้วยน้ำพักน้ำแรงของท่านเสียโดยมาก (จิรประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

ลูกศิษย์ลูกหาที่ใกล้ชิดเล่าว่า หลวงพ่อบุณ ท่านเป็นพระที่มีวิชาอาคมเข้มขลังมาแต่หนุ่ม ๆ แล้ว หลวงพ่อเป็นที่เคารพนับถือของชาวอำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอใกล้เคียงตลอดจนชาวจันทบุรีในสมัยนั้นมาก และท่านเป็นผู้เคร่งในพระธรรมวินัยยิ่งนัก ดี 4 ท่านลุกขึ้นครองผ้าสวดมนต์ไหว้พระทุกวัน กวาดลานวัดเป็นกิจประจำวัน ไม่ว่าในพรรษาหรือออกพรรษา ท่านสนใจและรอบรู้พระธรรมวินัยอย่างดี ปกติท่านเป็นพระที่ใจดีและกุศลเมตตาอารีผู้อื่นอยู่เสมอ ท่านจึง

เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ชำราชากรชั้นผู้ใหญ่ผู้น้อยสมัยนั้นทุกคน (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

หลวงพ่อบุณ เมื่อกลับมาเป็นเจ้าอาวาส วัดปากน้ำแหลมสิงห์ ชาวบ้านปากน้ำ ๆ ได้ร่วมโพธิ์ร่มไทรไว้อาศัย เพราะด้านวิชาอาคมของท่านจะเยี่ยมยอดแล้ว ทางด้านหมอแผนโบราณท่านก็เก่งยิ่งนัก ชาวบ้านคนไหนป่วยเป็นโรคร้าย ๆ รักษาไม่หาย พอมารักษากับท่าน ๆ ก็จะรักษาให้หายกลับไปแทบทุกราย มีหญิงคนหนึ่งปัจจุบันมีชีวิตอยู่ สมัยที่ท่านอยู่ได้เกิดคลุ้มคลั่งขนาดแก้ผ้าวิ่ง เพราะถูกกระทำทางไสยศาสตร์ ญาติพี่น้องต้องพากันจับตัวนางเข้ามาให้ท่านรักษา ท่านก็รดน้ำมันต์เป่าหัวให้ไม่กี่วันก็หาย และหายขาดมาถึงปัจจุบัน และหญิงอีกคนหนึ่งป่วยเป็นโรคร้ายรักษาหมอมามากที่ว่าดี ๆ ก็ไม่หาย หมดเงินหมดทองเป็นจำนวนมาก (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

พอมารักษากับท่าน ๆ ก็ให้ยาหม้อมาต้มกินและรดน้ำมันต์ของท่านไม่นานก็หาย หญิงคนนั้นเหมือนตายแล้วเกิดใหม่ จึงนำเงินมาถวายท่านนับร้อยบาท เพราะเป็นคนมีเงิน แต่ท่านไม่ยอมรับ หญิงคนนั้นก็คะยั้นคะยอให้ท่านรับไว้ ท่านก็บอกว่าท่านรับไว้ไม่ได้ เพราะไม่ใช่กิจของสงฆ์ และที่ท่านรักษาให้นั้นก็ไม่ได้หวังเงินทองเป็นการตอบแทน แต่รักษาให้ด้วยใจเมตตาสงสาร แต่ถ้ามีใจกุศลจริง ๆ ขอให้ถวายเงินนั้นสร้างวัดเถิด หญิงคนนั้นจึงนำเงินถวายวัด เรื่องหมอแผนโบราณของ หลวงพ่อบุณ นั้นเก่งกาจยิ่งนัก นอกจากนี้ในสมัยที่ฝรั่งเศสได้เข้ามายึดเมืองจันทบุรี หลวงพ่อบุณ ยังแสดงคาถาอาคมให้ทหารฝรั่งเศสที่เข้ามาเห็นเป็นประจักษ์ถึงความขลังและความน่าอัศจรรย์ในเหตุการณ์ต่าง ๆ (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557) ดังนี้

1. ฝรั่งเศสยิงไก่ ฝรั่งเศสยึดแหลมสิงห์และตั้งกองบัญชาการใกล้วัดของท่าน ฝรั่งเศสนี้ข่มเหงรังแกชาวบ้านต่าง ๆ เช่น ถ้าเดินไปเที่ยวกันและผ่านบ้านใคร ถ้ามีเป็ดมีไก่เดินอยู่หน้าบ้าน ก็จะใช้ปืนยิงเอาไปกินกัน โดยไม่มีชาวบ้านคนไหนกล้าว่า และวันหนึ่งก็เดินไปถึงวัดของท่านและเห็นไก่เดินอยู่ที่วัดมากมาย ฝรั่งเศสจึงให้คนไปบอกกับท่านว่าอยากจะขอยิงไก่ไปย่างกิน 2 - 3 ตัว หลวงพ่อบุณ ท่านก็เอา เออ...เออ...แต่ให้มันกินข้าวเสียก่อน พูดแล้วท่านก็เอาข้าวมาเสก และโปรยเรียกให้ไก่มากิน พอไก่กินสักครู่ท่านก็บอกให้ฝรั่งเศส พวกนั้นยิงไก่ ฝรั่งเศสก็ใช้ปืนยาวยิงไม่ออก ท่านก็ให้เปลี่ยนปืนมายิงใหม่ เพราะฝรั่งเศสมากิน 5 - 6 คน และมีปืนกันทุกคนแต่ก็ยิงไก่ไม่ออกเลย พอใช้ปืนยิงขึ้นฟ้าปืนก็ยิงออก ฝรั่งเศสพวกนั้นก็พากันนึกแปลกใจและกลัวจึงพากันลาท่านกลับไปพักไป นี่นับเป็นการลองกับฝรั่งเศสครั้งแรก ๆ ที่ฝรั่งเศสมายึดแหลมสิงห์ของท่าน

2. ฝรั่งเศสลอบหัว หลวงพ่อบุณ ตัวท่านค่อนข้างเตี้ย วันหนึ่งท่านกวาดลานวัดอยู่ ฝรั่งเศสได้พากันเดินมาเที่ยวถึงวัดของท่าน และมีฝรั่งเศสคนหนึ่งเห็นท่านกำลังก้มกวาดลานวัด อยู่คงจะนึกว่าท่านเป็นเด็กตัวเล็ก ๆ หัวโล้น ๆ จึงตรงเข้าไปลอบหัวท่านและใช้มือโยกไปโยกมา ปากก็

พูดเป็นภาษาฝรั่งเศสทำนองสนุก ๆ หลวงพ่อท่านทิ้งไม้กวาดทันทีและชกฝรั่งเศส ฝรั่งเศสนั้นชกตอบจึงชกกัน และครูเดียวแขนทั้ง 2 ข้าง ของฝรั่งเศสคนนั้นก็ยกไม้ขึ้นขอยอมแพ้อัน ส่วนหลวงพ่อกำลังทำอะไรไม่ เพราะฝรั่งเศสหาชกถูกตัวท่านไม่ นี่เป็นการสั่งสอนฝรั่งเศสของท่านว่าอย่ามองเห็นคนไทยตัวเล็ก ๆ แล้วจะข่มเหงรังแกได้ โดยเฉพาะคนไทยที่ห่มผ้าเหลือง ๆ หัวโล้น ๆ ที่เรียกว่า พระนั้นอย่าข่มเหงเป็นอันขาด เพราะเป็นผู้ที่มีวิชาอาคมเก่งกาจสามารถชกจนฝรั่งเศสตัวใหญ่ ๆ แพ้ได้

3. เสกโบมะขามเป็นต่อเป็นแดนต่อฝรั่งเศส ฝรั่งเศสสมัยนั้นเมื่อพบผู้หญิงสาว ๆ จะไล่กอดจะจับนมคือ ๆ ฉะนั้นที่พึ่งของพวกผู้หญิงสาว ๆ สมัยนั้นก็คือ วัดปากน้ำแหลมสิงห์ของท่าน ถ้าวิ่งหนีเข้าเขตวัดได้ รับรองว่าฝรั่งเศสหาขิงก็ไม่เจอ บางทีพวกผู้หญิงก็หนีเข้าไปชุกอยู่ในห้องท่าน 5 - 6 คน ฝรั่งเศสวิ่งตามมาและเห็นว่าวิ่งขึ้นบนวัด ก็จะขอค้น หลวงพ่อสุ่น ท่านก็ให้ค้นและทิ้ง ๆ ที่ผู้หญิงเหล่านั้นก็ขังอยู่ในห้องท่าน แต่ฝรั่งเศสเปิดประตูก็หาพบเจอไม่ พวกคนค้นหาก็ไม่พบเป็นที่อัศจรรย์ยิ่งนัก และมีอยู่คราวหนึ่งท่านยืนอยู่หน้าวัด ฝรั่งเศสก็กำลังวิ่งมาท่านเห็นและคงจะเหลืออดท่านจึงรูคโบมะขามมาเสก ขว้างไปกลายเป็นตัวต่อแดนไล่ต่อฝรั่งเศสวิ่งกระเจิงไป

อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าคนแหลมสิงห์มีความผูกพันกับวัดเป็นอย่างมาก อีกทั้งชาวประมงในแหลมสิงห์ก็นับถือหลวงพ่อบุญมา เพื่อให้คุ้มครองให้เดินทางออกเรือหาปลาด้วยความปลอดภัย ซึ่งถือได้ว่าวัดเป็นที่พึ่งทางจิตใจของคนแหลมสิงห์ โดยเฉพาะเหตุการณ์สำคัญในยุคล่าอาณานิคมใน รศ. 112 ที่ฝรั่งเศสยึดครองจันทบุรี วัดก็มีส่วนในการเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนแหลมสิงห์โดยเฉพาะหลวงพ่อบุญมาที่ได้แสดงคาถาอาคม ให้เหล่าบรรดาทหารฝรั่งเศสได้ยำเกรงบ้าง ซึ่งก็ถือว่าเป็นสิ่งที่คนแหลมสิงห์พอที่จะมีที่พึ่งในตอนนั้น และต่อมาด้วยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงใช้พระสติปัญญาในการยอมแลกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเพื่อนำจันทบุรีและตราดคืนมา ไทยจึงเป็นไทยจนถึงทุกวันนี้ โดยที่ไม่ได้เป็นเมืองขึ้นของประเทศอาณานิคมใด ๆ นี่ก็เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจของคนแหลมสิงห์ที่ครั้งหนึ่งเคยร่วมจารึกในประวัติศาสตร์ของชาติไทย

ระบบอุปถัมภ์ในชุมชนแหลมสิงห์ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติของคนในชุมชนแหลมสิงห์ มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นอบอุ่น เมื่อมีข้อพิพาทกับคนต่างถิ่น ก็พร้อมที่จะปกป้องช่วยเหลือกันฉันทันทีพี่น้อง นอกจากนี้การกินเลี้ยงสังสรรค์หรืองานศพ จะเชิญเพื่อนบ้านญาติมิตรมาร่วมกิจกรรม โดยไม่ต้องลงขันแบบสังคมเมือง ซึ่งหากเชิญแล้วไม่มีใครมาแสดงว่าเจ้าภาพเป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ไม่ดีพอ เมื่อเสร็จงานจะช่วยกันเก็บกวาดล้างให้เรียบร้อย โดยเฉพาะงานศพหากตั้งศพไว้ที่บ้าน เพื่อนบ้านใกล้เคียง เมื่อทราบข่าวจะมาร่วมงานอย่างพร้อมเพรียงกันจัดสถานที่เตรียมอาหาร แบ่งหน้าที่กันตามความถนัด ช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าภาพได้ เพื่อนบ้านที่มา

ช่วยงานจะอยู่ฝั่งพระสวดจนจบ หรืออยู่เล่นรำสวดมากกว่า 1 คีน จึงจะถือว่ารักกันจริง ถึงไหนถึงกัน เมื่อมีเรื่องมีงานอะไรต้องมีข่าวถึงกัน และเข้าภาพต้องไปช่วยงานคนอื่นเป็นการตอบแทน (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 73 - 75)

ด้วยเหตุนี้ การจัดงานต่าง ๆ ของคนในชุมชนแหลมสิงห์จึงเป็นเวทีหาเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งรู้ว่าคนในชุมชน ถือความเป็นญาติพี่น้อง พวกพ้องช่วยกันเลือกเข้าไปก่อน เมื่อได้รับเลือกเข้าไปแล้วจะทำอะไรบ้างค้อย่ากัณฑ์หลัง กล่าวคือ ระบบอุปถัมภ์ในชุมชนแหลมสิงห์เกิดขึ้นเมื่อการปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามา การเลือกตั้งทุกครั้งจะมีผู้นำมาใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก นับว่ามีการตื่นตัวทางการเมืองสูง ถ้าเป็นชุมชนเมืองหรือชุมชนอื่น ก็จะถือว่าการเมืองพัฒนาก้าวไกล แต่เนื่องจากชุมชนแหลมสิงห์ส่วนใหญ่จะยึดถือระบบเครือญาติ จึงคุณนามสกุลและความใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่าปริญญาหรือความรู้ความสามารถ นักการเมืองท้องถิ่นถูกคาดหวังสูง เนื่องจากนามสกุลเดียวกันจึงต้องทำงานหนักเพื่อให้เป็นที่น่าพอใจแก่มวลชนที่สนับสนุน (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 73 - 75)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาบทบาทแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมงของอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี สามารถเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกได้ เป็น 4 ช่วง ดังนี้

ระบบการใช้แรงงานครอบครัว

การใช้แรงงานในครอบครัวของการประมงในแหลมสิงห์เกิดขึ้นภายใต้รูปแบบการผลิต เรียกว่า ผู้ผลิตรายย่อยอิสระ (Petty Primary Producer) หมายความว่า เป็นรูปแบบการผลิตของชาวประมงทั่วไป โดยจะเป็นเจ้าของเรือขนาดเล็กหรือที่เรียกว่า เรือประมงพื้นบ้าน โดยจะใช้เป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำประมง วิธีการหาปลาของเรือประมงพื้นบ้านนั้นมีอุปกรณ์ไม่มาก อาทิ เบ็ด ราว ลอบ แหวนแทงกุ้งและแห เป็นต้น การทำประมงในยุคนี้จะมีอุปกรณ์ในการหาปลาที่ประดิษฐ์เองจากภูมิปัญญาของชาวประมงพื้นบ้าน กล่าวคือ เป็นวิธีการผลิตแบบเล็ก ๆ ที่สร้างขึ้นโดยชาวประมงพื้นบ้าน จากสภาพภูมินิเวศของธรรมชาติในการทำมาหากินเพื่อยังชีพ

รูปแบบการผลิตแบบนี้มีเป้าหมายเพื่อยังชีพ เน้นวิธีการเอาไวบริ โภค คือ การกินการใช้มากกว่าการทำประมงเพื่อมุ่งสู่การขายเป็นหลัก กล่าวคือ สัตว์น้ำที่เหลือจากการทำประมงเพื่อบริโภคนำมาแลกเปลี่ยนกันและทำเต็มเอาไวบริโภคน้ำรสุม ในกรณีที่ไม่สามารถจะออกเรือหาปลาได้ เพราะทะเลมีคลื่นลมแรง นอกจากนั้น ชาวประมงแหลมสิงห์ยังมีการทำนาควบคู่กับการทำประมงอีกด้วย โดยเฉพาะบริเวณบ้านคลองกลอยจะมีนาข้าว ส่วนใหญ่คนโบราณจะมีนาข้าวปลูก

เอาไว้เพื่อกิน หลังจากทั้งหมดหน้าการทำนาแล้ว จะออกทะเลหาปลาเพื่อนำมาเป็นกับข้าวและนำมาแลกเปลี่ยนกันระหว่างตำบล (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

การทำนาเพื่อมีข้าวเอาไว้กิน และการออกทะเลเพื่อนำปลามาเป็นกับข้าว ที่เหลือก็เป็น การแลกเปลี่ยนแบ่งกันกิน ดังคำที่ ประเสริฐ เนินริมหนอง กล่าวว่า “เอาปลาไปกินไหม อีกคนมี มะพร้าว อีกคนมีข้าว ข้า ตะไคร้ คนโบราณก็จะเอามาแบ่งกัน” คนคลองกลอย คนบางสระเก้า พอถึงหน้าข้าวคนบางสระเก้าก็เอาข้าวมาแลกกับกะปิ น้ำปลากับคนคลองกลอยก็แลกกันไปแลกกันมา พอถึงหน้าของใครของมันจะนำมาแลกกัน การประมงพื้นบ้านแหลมสิงห์ในรูปแบบนี้ก็มีมาตั้งแต่ สมัยครั้งโบราณ วิธีชีวิตภายใต้สภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ มีการทำนาปลูกข้าวเอาไว้กิน หารกับข้าวด้วยการออกทะเลหาปลา เหลือก็นำมาแบ่งปันกัน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

พลังการผลิต (Productive Forces) ของชาวประมงแหลมสิงห์ ใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกัน 2 ช่วง คือ

1. ช่วงการใช้เรือแจว การทำประมงพื้นบ้านในช่วงแรกของแหลมสิงห์นั้น มีเทคโนโลยี ที่ใช้ในการผลิตคือ การใช้เรือที่ทำด้วยไม้ซุงทั้งต้นหรือทั้งท่อน หรือที่เรียกว่า เรือแจว วิธีการคือ การขุดด้านบนให้เป็นรางแล้วเปิดปากออกให้กว้าง ถากหัวและท้ายให้เรียวเขี้ยวขึ้นตามส่วน เรียกว่า เรือขุด ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านใช้เรือประเภทนี้แจวเรือออกไปหาปลา ชาวประมงในแหลมสิงห์ ส่วนมากเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต กล่าวคือ เป็นเจ้าของเรือเล็ก ๆ หรือที่เรียกว่า ประมงรายย่อย ซึ่งมีขนาดความยาวประมาณ 10 สอกหรือ 3 วา ต่อมาได้มีการพัฒนาต่อจากไม้เข้ามาเล็กน้อย เพื่อให้ เรือใหญ่ขึ้น คนโบราณเรียก เรือ โกรน การทำประมงพื้นบ้าน โดยใช้เรือแจว ซึ่งชาวประมงในอดีต จะออกทะเลคนเดียว ใช้วิธีการแจวเรือ วางอวน อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบด้วย แห เบ็ดราว แหวนแทง กุ้ง ลอบปูทะเล เป็นต้น (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

การทำประมงเป็นการหาสัตว์น้ำจากการส่งกุ้ง การใช้ลอบดักปู การใช้แหลม การใช้แห ทอดกุ้ง แหทอดปลา เป็นต้น มักจะหาถิ่นอยู่ตามแม่น้ำลำคลอง ซึ่งจะไม่ได้้ออกเรือไปไกลถึงทะเล การทำประมงพื้นบ้านทำการประมงตั้งแต่คลองท่าแลบ นั่นคือแม่น้ำจันทบุรี สิ้นสุดที่หัวสิงห์ หรือที่เรียกว่า ปากอ่าว ส่วนมากอยู่ตามแม่น้ำลำคลอง คนโบราณจะทำการประมงไปไม่ได้ไกล อย่างมากที่สุดคือคลองท่าแลบ คลองบางสระเก้า ซึ่งใช้วิธีการแจวเรือไปตามแม่น้ำลำคลองสาย ต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อกันของแม่น้ำจันทบุรี น้ำตามคลองต่าง ๆ เป็นน้ำเค็ม ตลอดความยาวของคลองใน แม่น้ำจันทบุรีมีป่าไม้โกงกางและต้นเสม็ด ขึ้นอยู่ตลอดริมสองฝั่งคลอง โดยเป็นที่อนุบาลสัตว์น้ำใน ทะเลที่กว้างใ้ สัตว์น้ำที่ได้เป็นพวกปลาตามแม่น้ำลำคลอง เช่น ปลาจวด ปลากด ปลาเกลา กุ้ง ปูดำ เป็นต้น (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

2. ช่วงการใช้เครื่องยนต์ การทำประมงพื้นบ้านของแหลมสิงห์ มีการพัฒนาโดยมีเทคโนโลยีในการผลิตจากเรือแจวธรรมดา มาเป็นเรือที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซล ขณะนั้นเครื่องยนต์เรือประมงพื้นบ้านมีขนาดเล็ก ได้แก่ เครื่องยนต์มา 2 แรงครึ่งถึง 3 แรง ราคาเครื่องยนต์สมัยนั้นประมาณ 1,000 กว่าบาท เมื่อชาวประมงมีเครื่องยนต์ก็สามารถออกเรือหาปลาได้ทุกวัน และสามารถออกหาปลาในทะเลได้ไกลจากเดิมที่หากินตามแม่น้ำลำคลอง สามารถออกไปปากอ่าวแม่น้ำจันทบุรีสู่ทะเล ห่างฝั่งประมาณ 5,000 เมตร หากินบริเวณเกาะนมสาว ซึ่งถือว่าสมัยนั้นมีระยะทางที่ห่างจากฝั่งที่ไกล เนื่องจากอดีตเรือแจวไม่สามารถไปถึงได้ ปลาที่หาได้ก็เป็นปลาที่มีขนาดใหญ่กว่าปลาในแม่น้ำลำคลอง ปลาในทะเลจำนวนมาก ดังคำที่ นายสมาคมประมงแหลมสิงห์ กล่าวว่า “แต่เกาะนมสาวแค่นี้ก็หากันไม่หวาดไม่ไหวแล้ว” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

สัตว์น้ำที่ได้ต่างจากเรือแจวจะได้เป็นจำพวก ปลาใหญ่ เช่น ปลาอินทรี ปลาทุ ปลาลัง แต่อยู่ในแม่น้ำลำคลองก็จะมีปลาจวด ปลาจุด ปลาทุเลา พวกปลาในแม่น้ำลำคลองตัวไม่ใหญ่มาก เมื่อชาวประมงแหลมสิงห์เริ่มมีเครื่องยนต์ดีเซลเข้ามา จึงทำให้ได้ผลผลิตคือ ปลานับจำนวนมาก ส่วนนี้ก็ทำให้เริ่มมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อปลาจากชาวประมงพื้นบ้านเป็นบางส่วน ส่งผลให้ตลาดเริ่มกระจายออกไป พ่อค้าคนกลางจะติดต่อพ่อค้าในจังหวัดจันทบุรี บางสระแก้ว พลับ เพื่อนำปลาที่ซื้อมาจากชาวประมงพื้นบ้านเพื่อนำไปขายในที่ต่าง ๆ ทั้งในตัวจังหวัดและตำบลอื่น ๆ โดยรอบ (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557) ดังนั้น ในช่วงนี้ชาวประมงแหลมสิงห์จึงมีลักษณะที่เรียกว่า ผู้ผลิตรายย่อยอิสระ (Petty Commodity Producers)

ชาวประมงที่เริ่มมีการเก็บหอมรอมริบ จากการแจวเรือประมงพื้นบ้านหาปลา มาซื้อเครื่องยนต์ เนื่องจากบางคนมีหลายอาชีพ คนที่ขยันมีนาเป็นของตนเองก็จะทำนาเพื่อเอาข้าวไว้กิน หลังจากหมดหน้าการทำนาแล้วก็ไปออกทะเลหาปลา ซึ่งส่วนมากคนในแถบนี้จะประกอบอาชีพหมุนเวียนกัน สิ่งไหนที่เหลือจากการบริโภคก็จะนำเอาไปขาย ให้กับพ่อค้าในท้องถิ่นบ้าง มีเงินเก็บสะสมก็นำมาซื้อเครื่องยนต์ดีเซลจากในตัวเมืองจันทบุรี เพื่อที่จะหาปลาได้มากขึ้น ในช่วงนี้ถือว่าการประมงแหลมสิงห์จะเริ่มมีการขายเกิดขึ้น แรงงานที่จะใช้ในการทำประมงพื้นบ้านจะใช้แรงงานในครอบครัว การที่ออกทะเลไปลึกลงมีเครื่องยนต์ ทำให้ได้ปลามากขึ้น ต้องใช้คนมากกว่า 1 คน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

...การที่นำคนในครอบครัวไปเป็นแรงงานประมงพื้นบ้าน สมมติว่าเราออกเรือไปคนเดียวเราได้ 100 บาท อีกคนไปก็ต้องเป็น 200 บาท ค่าน้ำมันเราก็กว้างราคาเดิม เช่น ค่าน้ำมัน 10 บาท แต่เราเอาคนไปเพิ่ม เราก็จะ ได้เพิ่มขึ้น ราคาน้ำมันที่ลงทุนก็เท่าเดิม ไปเที่ยวเดียวแต่เอาคนไปเยอะหน่อย ถ้าเป็นครอบครัวก็ถือว่าไป ช่วยกัน ซึ่งสมัยนั้น เครื่องยนต์ดีเซล ราคาน้ำมันดีเซลประมาณ 70 สตางค์ - 90 สตางค์ ซึ่งตอนนั้นแรงงาน ในครอบครัวยังไม่ถือว่าเป็นการจ้างงานแต่เป็นการช่วยกัน ในครอบครัวหรือที่เรียกว่า การทำกินใน ครอบครัว (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

อย่างไรก็ดี แรงงานในช่วงการใช้แรงงานในครอบครัวยังไม่มีการจ้าง แต่เป็นการช่วยกัน ในครอบครัว ซึ่งสามารถแบ่ง แรงงานออกเป็น 3 รูปแบบ ได้ดังนี้ คือ

1. รูปแบบการใช้แรงงานตัวเอง การทำประมงพื้นบ้านของแหลมสิงห์ ในช่วงการใช้ เทคโนโลยีการผลิต คือ การใช้เรือแจว จะใช้แรงงานตัวเองในการทำประมงพื้นบ้าน กล่าวคือ เจ้าของเรือประมงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต จะออกเรือหาปลาเพียงลำพัง เพราะ อุปกรณ์หาปลาก็มีเพียงแค เบ็ดราว แหวนแทงกุ้ง ลอบ เป็นต้น ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ไม่จำเป็นต้องใช้ แรงงานมากกว่า 1 คน เรือที่ใช้ในการหาปลาจะใช้วิธีการแจวไปตามแม่น้ำลำคลอง ซึ่งไม่ได้ ออกไปนอกทะเล หรือปากอ่าวแม่น้ำจันทบุรี การประมงลักษณะนี้จะไม่มียุทธศาสตร์ในการออกหาปลา เพราะ เรือแจวไม่ต้องใช้น้ำมัน ใช้เพียงแรงของคนในการแจวเรือเท่านั้น อุปกรณ์ในการหาปลาก็หา เอาตามธรรมชาติ จำพวกคันเบ็ดจะใช้ไม้ไผ่ เป็นอุปกรณ์หาปลาที่หาได้เองตามธรรมชาติ สัตว์น้ำที่ ได้จะมีขนาดไม่ใหญ่มาก เพราะเป็นสัตว์น้ำในแม่น้ำลำคลอง จำพวก ปลาจวด ปลาจก ปลาตุลดา กุ้ง ปูดำ เป็นต้น (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

2. รูปแบบการใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัว เมื่อการพัฒนาการประมงพื้นบ้าน พัฒนามาจนถึงเทคโนโลยีการผลิตที่มีการใช้เครื่องยนต์เข้ามา ทำให้เจ้าของปัจจัยการผลิต เริ่มมีการ เปลี่ยนแปลงการใช้แรงงานประมงที่ต้องใช้คนเพิ่มมากขึ้น แรงงานที่ทำได้ในช่วงเริ่มแรก นั่นคือ แรงงานครอบครัว กล่าวคือ เป็นแรงงานที่ไม่ต้องจ้างงานแต่เป็นการไปช่วยกันทำมาหากิน เพราะ เมื่อมีการเข้ามาของเครื่องยนต์ดีเซล ทำให้เรือประมงพื้นบ้านที่ติดเครื่องยนต์สามารถออก ทะเลไปหาปลาได้ไกลมากขึ้น ไม่จำกัดพื้นที่เฉพาะบริเวณแม่น้ำลำคลองเท่านั้น ผลที่ตามมาคือ จำนวนสัตว์น้ำที่มากขึ้น ตัวใหญ่ขึ้น และมีปริมาณที่มากขึ้นกว่าสัตว์น้ำที่อยู่ตามแม่น้ำลำคลอง ทำ ให้แรงงานที่ใช้จะต้องเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสัตว์น้ำที่จับได้ (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

3. รูปแบบการใช้แรงงานเพื่อนบ้านในชุมชน การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของ เรือประมงพื้นบ้านแหลมสิงห์จากเรือแจวธรรมดามาใช้แรงงานตัวเอง มาสู่การติดเครื่องยนต์ดีเซลที่ ต้องเริ่มมาใช้แรงงานในครอบครัว ซึ่งนอกจากแรงงานในครอบครัวแล้วยังมีแรงงานที่เป็นเพื่อน

บ้านในชุมชนที่ว่างจากการทำนามาช่วยในการทำประมงพื้นบ้าน ซึ่งแรงงานเพื่อนในชุมชนนี้จะได้ผลตอบแทน คือ สัตว์น้ำที่ร่วมกันจับมาได้กับเจ้าของเรือประมง โดยจะแบ่งสัตว์น้ำส่วนหนึ่งให้กับเพื่อนในชุมชนที่ได้มาช่วยออกเรือหาปลา กล่าวคือ การออกเรือหาปลาถ้าเป็นคนในครอบครัวก็จะถือว่าช่วยกัน ถ้าเป็นเพื่อนในชุมชนก็จะมีส่วนแบ่งจากการจับปลาที่ร่วมกันหามาได้เป็นการตอบแทน (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ระบบการจ้างแรงงานในท้องถิ่น

การทำประมงแหลมสิงห์เริ่มมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่น หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากเดิม ที่มีเป้าหมายการผลิตเพื่อยังชีพเป็นหลักมาสู่การผลิตเพื่อขาย นำไปสู่การจ้างแรงงานจากเดิมที่ไม่ได้จ้าง เนื่องจากมีการพัฒนาเทคโนโลยีการใช้วนในการจับสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่กรมประมง ได้นำเอาวนลากเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรก โดยเริ่มจากเรือประมงทางแม่กลองและมหาชัย เรืออวนลากที่เริ่มเข้ามาครั้งแรกเป็นเรืออวนล้อมปลาทุ เครื่องมือประเภทนี้เริ่มทำกันมาก เป็นผลทำให้การลงทุนในการซื้อเครื่องมือทำการประมง ที่ต้องมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น เจ้าของเรือประมงจึงจำเป็นต้องสะสมทุนเพื่อนำไปซื้ออวน การนำอวนลากมาใช้ในการประมงแหลมสิงห์ ทำให้ชาวประมงต้องเดินเรือไปไกลขึ้นถึงเกาะช้าง ดังนั้นการประมงชายฝั่งแบบเดิมจึงเปลี่ยนไป และมีความจำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานอย่างเป็นทางการ เนื่องจากในกระบวนการทำประมงเพื่อการสะสมทุนนั้น ต้องอาศัยแรงงานที่เป็นอาชีพ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “คนเดียวสาวอวนไม่ได้” (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในการประมงแหลมสิงห์นำไปสู่การผลิตแบบทุนนิยมขนาดเล็ก (Petty Capitalism) เนื่องจากระบบการจ้างงานดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้การประมงที่มีลักษณะเสรี ที่ยังไม่มี การผูกขาดในการประมงแหลมสิงห์ การจ้างแรงงานเนื่องจากเรือมีขนาดใหญ่ขึ้น จากเรือเล็กก็เป็นเครื่องนอนท้อง จาก 3 วา เป็น 5 วาขึ้นไปเรื่อย โดยจะต้องใช้แรงงานที่เพิ่มขึ้น สมัยก่อนใช้คนงาน 5 - 6 คน แล้วแต่ว่าเป็นเรือมือชนิดไหน ถ้าเป็นเรือลากคู่ก็มากกว่าเรือชนิดอื่น โดยใช้แรงงานถึง 10 กว่าคน ถ้าเป็นเรือลากแคะ ลากเดี่ยวสมัยก่อนเรือประมาณ 6 - 7 วา ใช้แรงงานประมาณ 4 คน ทั้งได้และลูกน้อง ช่วงนี้ถือว่าเป็นการลงทุนอย่างเต็มรูปแบบ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เป็นธุรกิจจำเลย” (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ตลาดแรงงานท้องถิ่นเริ่มขึ้นเมื่อเกิดการจ้างแรงงานประมง กล่าวคือ เทคโนโลยีที่ทันสมัย เริ่มมีการใช้วน และเรือมีการติดเครื่องยนต์ การใช้แรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอจึงต้องมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่น ในละแวกใกล้เคียงอำเภอแหลมสิงห์ คืออำเภอท่าใหม่ เช่น แรงงานในตำบลปากน้ำแฉมหนู ตำบลตะกาดเจ้า เป็นต้น ที่ว่างจากการทำนาและทำอาชีพรับจ้าง

ทั่วไป โดยจ้างมาเป็นแรงงาน ในการทำประมงจากการชักชวนในกลุ่มเพื่อนบ้านใกล้เคียง ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีอาชีพใดที่น่าสนใจเท่ากับอาชีพรับจ้างเป็นแรงงานประมงที่ทำรายได้ดี เพราะเป็นช่วงแรก ๆ ที่เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา ทำให้เป็นที่น่าสนใจกับกลุ่มคนในท้องถิ่น ทำให้ตลาดแรงงานท้องถิ่นเกิดความตื่นตัว และอยากลองเปลี่ยนอาชีพ จากเดิมที่ว่างจากการทำนา ประกอบอาชีพรับจ้างมาเป็นแรงงานประมงแทน (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

อย่างไรก็ดี การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต โดยการใช้อวนเข้ามาทำให้การทำประมงพื้นบ้านของแหลมสิงห์ เปลี่ยนเป็นประมงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น เพราะเป้าหมายการผลิตที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่มีเป้าหมายการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อขาย และที่สำคัญมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นทำการประมง ด้วยเหตุที่เครื่องมือในการทำประมงมีขนาดใหญ่ขึ้น เช่น เรือและอวน จึงจำเป็นต้องใช้แรงงานที่มากกว่าเดิมในการทำการประมง ทำให้แรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอต่อการทำประมงแบบเดิมอีกต่อไป ส่งผลให้ต้องมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นเพื่อมาเป็นพลังในการผลิตขับเคลื่อนควบคู่ไปกับเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยขึ้นจากเดิม ดังนั้น แรงงานในท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการเพิ่มพลังการผลิตที่ตอบสนองต่อเป้าหมายการผลิต คือ การผลิตเพื่อขายเป็นหลัก

การจ้างแรงงานในท้องถิ่นสมัยก่อนจะกำหนดกันเองภายในชุมชนชาวประมง ซึ่งดูจากการทำงานต่อวันเท่าไร ซึ่งผลผลิตที่ได้มากหรือน้อยแรงงานก็ได้รับเงินตามที่ตกลงกันไว้ เช่น ออกทะเลไปในเวลา 5 โมงเย็นกลับ 6 โมงเช้า เท่ากับทำงานเป็นเวลา 1 คืน โดยการคิดค่าแรงงานต่อคืนได้เงินจำนวนเท่าไร เจ้าของเรือประมงก็ตกลงกัน เช่น คืนละ 100 บาท แรงงานเข้ามาทำงานเสร็จต้องจ่ายเงินจำนวนคืนละ 100 บาท ได้ปลามากหรือน้อยเจ้าของเรือก็ต้องให้ 100 บาท ตามที่ตกลงกันไว้ก่อนหน้า (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

แรงงานในท้องถิ่นของแหลมสิงห์ในช่วงนี้ จะเป็นแรงงานที่ว่างจากการทำนา โดยเฉพาะในพื้นที่บ้านคลองกลอย บางสระแก้ว จะเป็นแหล่งทำนา การทำนาในสมัยโบราณจะเป็นน่าน้ำกร่อย ผลผลิตได้ไม่มาก ถ้าจะให้ผลผลิตเพียงพอตลอดปีจะต้องใช้พื้นที่มาก ประชากรในสมัยก่อนมีจำนวนน้อย การทำนาในสมัยนั้นไม่ต้องจ้างคนจะมาร่วมแรงร่วมใจกัน หรือที่เรียกว่า การลงแขก ทำตั้งแต่การยกคันนา ไถนา หว่านข้าว เก็บเกี่ยว นวดข้าว และนำข้าวเปลือกไปเก็บไว้ที่ยุ้งข้าว การทำนาในสมัยนั้นจะเป็นการทำนาเอาไว้กิน ไม่ได้เอาไปขาย เมื่อหมดหน้านามักออกทะเลเพื่อรับจ้างนำเงินมาใช้จ่ายในการซื้อของกินของใช้ (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

การประมงแหลมสิงห์ในช่วงการจ้างแรงงานในท้องถิ่น เทคโนโลยีการผลิตที่สำคัญคือ อวน ซึ่งอวนที่เรือประมงส่วนใหญ่นิยมใช้กันมากตอนนั้น ได้แก่ อวนลากและอวนรุน เนื่องจากการที่เจ้าของเรือประมงพื้นบ้านเริ่ม มีการสะสมทุนตั้งแต่ช่วงการใช้แรงงานในครอบครัว ที่มี

เทคโนโลยีการผลิตใช้เครื่องยนต์ดีเซลเข้ามา จึงเริ่มขยายซื้อขายเรือประมงที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและ อวนที่มีความทันสมัย อาทิ เรืออวนลากและเรืออวนรุน โดยใช้เงินสะสมและการกู้จากแหล่งเงินทุน ต่างๆมาลงทุน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ประเภทของอวนที่เรือประมงแหลมสิงห์นิยมใช้กันมากได้แก่ อวนติดปลาทุ อวนเขียว อวนล้อมปลาทุ ปลาลัง ซึ่งอวนที่ใช้ทั้งเรืออวนรุนและเรืออวนลาก มักได้ปลาทุกชนิด การทำ ประมงประเภทเรืออวนรุน และเรืออวนลากจะเน้นสัตว์น้ำที่อยู่หน้าดิน เรือประมง 2 ประเภทนี้ของ แหลมสิงห์จะออกทะเล ไปทำการประมงหน้าเกาะแมว เกาะจุฬาและเกาะเปริด โดยเฉพาะการเลาะ ตามริมฝั่ง ถ้าเป็นเรืออวนลากหน้ามรสุม ที่มีคลื่นลมแรงก็จะทำการประมงโดยการลากดินไกลฝั่ง มากขึ้น ซึ่งถ้าหมดหน้ามรสุมก็จะออกไปทำการประมงในน้ำลึก ห่างฝั่งสัก 8 - 10 ไมล์ทะเล (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

อย่างไรก็ดี เมื่อเป้าหมายการผลิตของเรือประมงแหลมสิงห์ที่เปลี่ยนไป จากการผลิตเพื่อ ยังชีพเป็นการผลิตเพื่อขาย เทคโนโลยีการผลิตมีความทันสมัยมากขึ้น ส่งผลให้ได้ผลผลิต คือ จำนวนสัตว์น้ำที่มากขึ้น จึงเป็นที่แน่นอนที่มักต้องมีตลาดรองรับสัตว์น้ำจำนวนมาก ที่เข้ามาอย่าง ต่อเนื่อง ทำให้แปปลาสิงห์อำนวยได้เริ่มเข้ามา โดยการก่อตั้งของนายฮวด ลิ่นทอง หรือที่ชาวบ้าน เรียกกันติดปากว่า เสี่ยฮวดจะทำการรับซื้อสัตว์ทะเล เช่น ปลา ปู กุ้ง หอย และจัดส่งขายไปที่ สะพานปลากรุงเทพ ฯ โดยมีบริษัทประมงไทยเป็นบริษัทรับจ้างขนส่งสัตว์น้ำไปขาย ส่งผลให้ กิจการมีความก้าวหน้า (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

เรือประมงแหลมสิงห์ที่พัฒนามาเป็นเรือประมงพาณิชย์ ก็เริ่มมาจอดเทียบเพื่อนำสินค้า ทางทะเลมาขายให้มากขึ้น ๆ ความจำเป็นด้านน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำแข็งก็ตามมา จึงจัดตั้งปั้มน้ำมัน และเป็นตัวแทนจำหน่ายน้ำแข็ง ซึ่งทำให้กิจการก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในชุมชนประมงแหลมสิงห์ กล่าวคือ สิงห์อำนวยเข้ามาขยายกิจการตอนนี้ เพราะเรือเปลี่ยนมาทำประมงเป็นธุรกิจเต็มรูปแบบ คือ เจ้าของเรือประมงจะต้องลงทุนทั้งทางด้านการจ้างแรงงานในท้องถิ่น และการซื้ออวนที่มีความ ทันสมัยเพื่อหาปลาแล้วนำมาขายให้สิงห์อำนวย เมื่อก่อนการขายปลาให้เสี่ยฮวด จะดีกว่าขายทาง อื่น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เรือได้มาเท่าไรเสี่ยฮวดรับซื้อหมด ไม่ว่าปลาชนิดไหน ไม่น่าไม่เสียเขาก็ รับซื้อ ซึ่งเสี่ยฮวดจะซื้อปลาตามกลไกของตลาด ปลาน้อยก็แพงปลามากก็ลดลงมา บางทีก็ซื้อเพื่อ ช่วยกัน” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

สมาคมประมงแหลมสิงห์ได้ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2525 โดยมีการแจ้งจดกับทางจังหวัด จันทบุรี ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานและเจรจาระหว่างรัฐ นั่นก็คือกรมประมงและ ประชาชน ที่เป็นเจ้าของเรือประมงในพื้นที่อำเภอแหลมสิงห์ ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 50 กว่า ลำ โดยมีนายกและรองนายกสมาคมแหลมสิงห์เป็นผู้ดำเนินงานต่าง ๆ ในเรื่องความขัดแย้งในกลุ่ม

เรือประมงด้วยกัน เช่น ปัญหาเรือขนาดใหญ่ลากติดอวนเรือขนาดเล็ก ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของเรือขนาดเล็ก (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ในฐานะที่สมาคมประมงแหลมสิงห์เป็นคนกลางก็ต้องนำเรื่องขัดแย้งนี้ มาเจรจาให้เกิดข้อยุติที่ทั้งสองฝ่ายพอใจและไม่กระทบกระทั่งกัน และในส่วนของกรณีการกระทำผิดของเจ้าของเรือประมงอวนลาก ที่ทำการประมงผิดกฎหมายลากใกล้ชายฝั่ง 3,000 เมตร รวมถึงการต่อใบอนุญาตเรือประมงที่มีปัญหาเมื่อครบกำหนดเวลาจดทะเบียนใบอนุญาต เจ้าของเรือประมงไม่สามารถต่อใบอนุญาตได้ ส่งผลให้เกิดความผิดตามกฎหมาย กรณีดังกล่าวเป็นหน้าที่ของสมาคมประมงแหลมสิงห์เข้ามาเป็นตัวกลาง ในการเจรจากับเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการทำประมง และตัวบทกฎหมายที่เคร่งครัดจนเกินไป สมาคมประมงแหลมสิงห์จะมีบทบาทในฐานะที่คอยดูแลสมาชิกในสมาคมให้เกิดความปรองดอง รวมถึงการเจรจาไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดความขัดแย้งกับหน่วยงานรัฐ (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ระบบการจ้างแรงงานต่างถิ่นอีสาน

การประมงแหลมสิงห์ประมาณปี พ.ศ.2526 ถือว่าเป็นช่วงที่ดีที่สุดที่มีความเจริญ ทั้งทางด้านการตลาดที่มีแพปลาสิงห์อำนวยความสะดวกเรื่องการซื้อสัตว์น้ำ เป้าหมายการผลิตเป็นการผลิตเพื่อขายอย่างเต็มรูปแบบ เรือประมงมีการพัฒนาหลังการผลิตที่มากขึ้น โดยมีเทคโนโลยีการผลิตที่มีความก้าวหน้า เช่น การใช้อวนที่มีขนาดใหญ่ การต่อเรือประมงขนาดใหญ่ที่สามารถออกไปหาปลานอกน่านน้ำได้ สามารถเป็นที่อาศัยหลับนอนให้กับแรงงานประมง และมีเครื่องยนต์ดีเซลที่มีแรงม้ามากขึ้น กล่าวคือ เทคโนโลยีการผลิตที่สำคัญที่เข้ามาในช่วงที่ประมงแหลมสิงห์มีความเจริญ ได้แก่ การใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยที่สามารถเสริมสมรรถนะ ในการจับปลาในทะเลน้ำลึกของเรือประมงแหลมสิงห์ ได้แก่ เครื่องมือสื่อสารประเภทวิทยุ SSB (Single Side Band) เครื่องมือช่วยหาฝูงปลา (Fish Finder) เครื่องมือวัดความลึกของทะเล (Echo Sounder) และเรดาร์ (Radar)

เนื่องด้วยเทคโนโลยีการผลิตของเรือประมงแหลมสิงห์ มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การจ้างแรงงานท้องถิ่นจึงไม่เพียงพอต่อปริมาณงานของเรือประมง และแรงงานในท้องถิ่นส่วนหนึ่งเปลี่ยนอาชีพ ตลาดแรงงานท้องถิ่นจึงหมดไป ทำให้ปัจจัยด้านแรงงานประมงมีความขาดแคลน ซึ่งในช่วงที่ประมงกำลังมีความเจริญเติบโต ก็เป็นช่วงของอาชีพเลี้ยงเป็ด เจียรนัยพลอย ที่เป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนแหลมสิงห์ได้พอสมควร ด้วยเหตุนี้ แรงงานในท้องถิ่นส่วนหนึ่งจึงเลิกรับจ้างเป็นแรงงานประมง หันมาประกอบอาชีพเจียรนัยพลอยและการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งแทน เพราะแรงงานประมงเป็นอาชีพที่ใช้แรงงานหนักพอสมควร และมีความเสี่ยงอันตรายต้องออกทะเลไปหลายวัน เนื่องด้วยเรือประมงแหลมสิงห์เปลี่ยนแปลงจากเรือประมงพื้นบ้าน มาเป็น

เรือประมงพาณิชย์ กล่าวคือเป็นการผลิตเพื่อขายอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้แรงงานในท้องถิ่นส่วนหนึ่งเลิกทำประมง หันมาประกอบอาชีพเจียรนัยพลอยและเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

แรงงานอีสานจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ ภาคอีสานสมัยนั้นจะมีอาชีพทำนาเกือบทุกจังหวัด เมื่อหลังจากเสร็จหน้าทำนาแล้วแรงงานอีสานจะว่างงาน เนื่องจากด้วยสมัยนั้น โรงงานอุตสาหกรรมยังมีไม่มาก แรงงานส่วนนี้จึงหางานทำโดยมุ่งไปรับจ้างเป็นแรงงานประมง ในภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือจังหวัดจันทบุรี ในอำเภอแหลมสิงห์ เรือประมงแหลมสิงห์ในช่วงนั้นมีขนาดใหญ่ขึ้น มีที่หลับที่นอนในเรือได้สามารถกินนอนอยู่ในเรือ (วิรัช ลั่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อเรือประมงมีขนาดใหญ่จึงสามารถจับปลาในทะเลที่ไกลกว่าเดิมได้ จากอดีตจะออกเรือห่างจากฝั่งประมาณ 10 ไมล์ทะเล ในอำเภอแหลมสิงห์ หรือที่ชาวเรือเรียก หินลอย หินผุด ส่วนมากจะหากินในเขตจังหวัดของตนเอง ต่อมาการเดินทางของชาวประมงแหลมสิงห์เริ่มมีทักษะมากขึ้น เมื่อถึงหน้ามรสุมจะสามารถออกเรือไปหาปลาในจังหวัดใกล้เคียงได้ เช่น การหาปลาบริเวณเกาะช้าง จังหวัดตราด อวนต่าง ๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาจากอวนเล็กก็เป็นอวนใหญ่ เครื่องยนต์มีกำลังแรงขึ้นออกเรือไปในระยะทางที่ไกลขึ้น เรือทุกลำก็มีห้องเย็น เก็บน้ำแข็งสามารถออกเรือไปได้หลายวัน เรือขนาดเล็กจะออกทะเลได้ 5 - 10 วันจึงกลับมาขายปลา ถ้าเป็นเรือใหญ่ ประมาณ 20 วันถึง 1 เดือน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

การจ้างแรงงานอีสานเป็นการจ้างแรงงาน ภายใต้รูปแบบการผลิตแบบทุนนิยมขนาดย่อมจะมีอัตราค่าจ้างราคาเหมือนกันกับค่าจ้างแรงงานในท้องถิ่นทั่วไป ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “แรงงานพวกนี้จะจ้างอะไรก็รู้กันหมด” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557) การจ้างงานจะอยู่ในอัตราเหมือนกันแรงงานคนใดที่มีความขยันก็จะมีให้เงินพิเศษบ้าง กล่าวคือ แรงงานในท้องถิ่นไม่มีพอจึงต้องจ้างแรงงานอีสานมาเพิ่มเติม ในช่วงนี้คนแหลมสิงห์ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นเจ้าของเรือประมงร้านค้าก็เริ่มเกิดขึ้น ขยายขึ้น พอมีคนงานมีเรือเยอะ เริ่มมีการเติบโตในช่วงนี้

ปี พ.ศ. 2532 เกิดเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นในอ่าวไทย เหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียต่อวงการเรือประมงเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชีวิตและทรัพย์สินของชาวประมงและลูกเรือ เป็นสิ่งที่บั่นทอนต่อการประกอบอาชีพนี้ โดยเฉพาะแรงงานอีสานที่เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเหตุการณ์นี้จึงเป็นส่วนที่ทำให้แรงงานอีสาน ภายหลังจากจะทำมาหากินในการขายแรงงานกับเรือประมง ทางด้านครอบครัวจะไม่ให้มา กล่าวคือ ความเช็ดขาดของแรงงานอีสานที่ไม่อยากกลับมาทำประมง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การตายเป็นการตายแบบหาซากกันไม่เจอ” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

อำเภอแหลมสิงห์แม้ไม่ได้รับผลกระทบเต็มที่ในเรื่องของเรือประมงอับปางจากคลื่นลมแรง แต่เรือแหลมสิงห์ที่ออกไปทะเลไกล ๆ ถึงจังหวัดทางภาคใต้ทำให้ได้รับความเสียหายและเกิดการสูญเสียชีวิตขึ้น บางลำออกไปทำประมงไกลอยู่กลางอ่าวไทย บ่อแก๊ส พอเจอพายุเกยขึ้นส่งผลให้เรืออับปางเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์พายุเกยมีความรุนแรงที่สุดเท่าที่เคยปรากฏในประเทศไทย เรือประมงส่วนใหญ่ผู้คลื่นลมที่มีกำลังแรงขนาดพายุได้ฝุ่นไม่ได้ และส่วนหนึ่งเกิดจากความประมาทของชาวประมง เนื่องด้วยความคิดที่ว่ามันไม่เคยเกิดมาก่อน จึงเป็นความสูญเสียชีวิตอันใหญ่หลวงสำหรับชาวประมงส่วนใหญ่ เจ้าของเรือแหลมสิงห์ส่วนใหญ่ต้องหมดตัว จากเรือ 5 - 10 ลำก็เหลือ 3 ลำ หลังจากเหตุการณ์พายุเกยผ่านไป ชาวประมงแหลมสิงห์ก็ยังคงฟื้นตัวได้เร็ว คนที่พอมีฐานะก็ยังคงฟื้นตัวมาได้ แต่บางคนเรือน้อยแล้วหมดไปเลยก็มี (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

อย่างไรก็ดี ช่วงการจ้างแรงงานอีสานในยุคที่การประมงแหลมสิงห์กำลังเจริญรุ่งเรือง มาจนถึงช่วงที่เกิดเหตุการณ์พายุเกย คร่าชีวิตลูกเรือประมงเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้แรงงานอีสานเลิกทำประมงเป็นผลให้ปัจจัยด้านแรงงานของพลังการผลิตต้องขาดแคลน นอกจากนี้เหตุการณ์ที่ทำให้เรือประมงมีปัญหา นอกเหนือจากการขาดแคลนแรงงาน นั่นคือ ปัญหาราคาน้ำมันที่แพง ประมาณปีพ.ศ. 2540 ราคาน้ำมัน อยู่ที่ราคาลิตรละ 35 - 40 บาท ต่อลิตร เรือประมงไม่สามารถแบกภาระต้นทุนค่าน้ำมันได้ ส่งผลให้เรือจำนวนมากจอด หยุดทำการประมงกันหมด ราคาน้ำมันที่แพง บ้างเกิดขึ้นปัจจัยทางการเมืองจากการสู้รบของประเทศที่ค่าน้ำมัน ส่งผลให้ราคาน้ำมันพุ่งกระฉูดขึ้นมา ถึงลิตรละ 40 บาท เรือประมงไม่สามารถแบกภาระต้นทุนราคาน้ำมันที่แพง ได้ทำให้จอดเรือทิ้งเป็นจำนวนมาก เจ้าของเรือประมงที่คิดหนีสินจะ ไม่สามารถอยู่ได้จึงต้องขายเรือ (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

การคิดอัตราการทำประมงระหว่างต้นทุนที่ลงน้ำมันถือเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ ในส่วนของค่าแรงถ้าเจ้าของเรือหักค่าโสหุ่ยแล้วจะได้ 65 : 35 ต่อ 100 บาท กล่าวคือเจ้าของเรือประมงจะได้ 65 ลูกน้องได้จะ 35 หักค่าน้ำมันแล้ว ซึ่งการเปลี่ยนระบบการจ้างแบบรายคืนเป็นแบ่งเปอร์เซ็นต์ เนื่องจากพอเริ่มทำการประมงได้ดี การจ้างงานเป็นรายคืนแรงงานเหนื่อยไม่คุ้มกับแรงที่ทำไป ก็เริ่มเปลี่ยนมาเป็นเปอร์เซ็นต์ เรือลากปลาได้มากแรงงานก็จะได้เปอร์เซ็นต์ที่มากตามไปด้วย ซึ่งระบบนี้จะเกิดในยุคประมงเจริญรุ่งเรือง ประมาณปี พ.ศ. 2526 เรื่อยมาซึ่งมักใช้กัน โดยทั่วไป คือเรือประมงที่ออกไปทำการประมงข้างนอก มักใช้ระบบ 65 : 35 มันจะเป็นพื้นฐาน เจ้าของเรือถือบัญชีว่าเที่ยวนี้ลงน้ำมันไปกี่ลิตร มีข้าวไปกี่ถัง ค่าน้ำแข็ง เช่น เทียนนี้เจ้าของเรือลงทุนไป 1 หมื่นบาท ได้ปลาขายได้ 3 หมื่นบาท หักค่าโสหุ่ยไปที่เหลือก็เป็นจำนวนเงินที่ต้องแบ่งกันกับแรงงาน เปรียบเหมือนหุ้นส่วนกัน ของเสียทำอะไรฟังก์ก็เงินของแรงงาน ก็ต้องช่วยกันจ่าย 4 - 5 คน รับผิดชอบร่วมกัน ซึ่ง

ไม่ว่าจะเป็นแรงงานประเภทไหน เป็นแรงงานอีสานก็จะได้ค่าแรงเหมือน ๆ กัน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ระบบการจ้างแรงงานข้ามชาติ

ระบบการจ้างแรงงานข้ามชาติเริ่มเกิดขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา เนื่องด้วยเหตุการณ์พายุเกย์เข้าถล่มอ่าวไทย พ.ศ. 2532 ส่งผลให้แรงงานอีสานเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เรือประมงแหลมสิงห์ที่ได้ทำการประมงทางภาคใต้ได้รับผลกระทบ ทำให้เรือประมงอับปางเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้แรงงานประมงในแหลมสิงห์เกิดการขาดแคลน หลังจากเหตุการณ์ในครั้งนั้น แรงงานอีสานจึงกลับบ้านเกิดไม่กลับมาเป็นแรงงานประมง ขณะเดียวกันแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ได้เริ่มเข้ามาขายแรงงานประมงในอำเภอแหลมสิงห์ ปัจจัยที่ทำให้แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาขายแรงงานประมง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ปัจจัยในการผลักดัน (Push Factor) แรงงานข้ามชาติกัมพูชามีความเป็นอยู่อย่างอดอยาก เนื่องด้วยสถานการณ์ทางการเมืองที่รุนแรง ต้องอยู่ด้วยความยากลำบากจากสงครามภายในประเทศกัมพูชา ส่งผลให้ชาวกัมพูชาอพยพหนีมาตามแนวชายแดนประเทศไทยเข้ามาหางานทำ สิ่งที่ทำให้ชาวกัมพูชาเลือกขายแรงงานประมง เพราะแรงงานประมงไม่ต้องมีใบสมัครงาน ไม่ต้องมีหลักฐานเกี่ยวกับแรงงานเหมือนกับการทำงานฝั่ง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เขมรเข้ามาทำเรือมันง่าย ไม่ต้องมีอะไรมาเลยก็ลงเรือได้” (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557) การตรวจจับของเจ้าหน้าที่รัฐมักทำได้ยาก เพราะแรงงานประมงเหล่านี้ต้องออกทะเลเป็นเวลานาน และสลับสับเปลี่ยนกันขึ้นลงเรือแต่ละลำ ยากต่อการตรวจสอบและจับกุม แรงงานข้ามชาติกัมพูชาจึงเข้ามาขายแรงงานประมงแทนแรงงานอีสานที่กลับบ้านเกิด เจ้าของเรือประมงในแหลมสิงห์จึงเริ่มจ้างแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเพื่อเป็นการทดแทนแรงงานไทยที่ไม่ยอมทำประมง

2. ปัจจัยที่ดึงดูดให้มา (Pull Factor) แรงงานข้ามชาติกัมพูชาส่วนมากที่เข้ามาขายแรงงานประมง เพราะมักมองว่าค่าเงินของไทย มีมากกว่าค่าเงินของกัมพูชา จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความอยากที่จะเข้ามาขายแรงงานประมงเพื่อส่งเงินกลับมาให้พ่อแม่ที่อยู่ในประเทศของตน และสร้างฐานะความเป็นอยู่ที่ดีกว่าการขายแรงงานในประเทศ ถึงแม้ว่าการขายแรงงานในไทยอาจจะเป็นการดูหมิ่นเป็นชนชั้นที่ถูกคนไทยดูถูกว่าต่ำหลัง และไม่มีทักษะเป็นเพียงแค่ชนชั้นแรงงานข้ามชาติ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “พวกนี้ใช้แต่แรง ไม่มีสมองก็แค่เขมร” (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557) การกินอยู่หลับนอนสามารถใช้เรือเป็นที่อยู่อาศัย โดยเจ้าของเรือประมงจะเลี้ยงดูมีข้าวและน้ำให้โดยที่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาไม่ต้องซื้อ เมื่อรับจ้างเป็นทำงานให้กับเรือประมงลำไหนจะ

สามารถอยู่กินได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไร เพียงแต่ใช้แรงงานในหน้าที่ที่ได้รับตามประเภทของเรือประมงนั้น ๆ และจะได้ค่าแรงเป็นการตอบแทน

กฎหมายที่เกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากในปัจจุบันคนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรไทยมีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2493 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว และมีบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ไม่ทันสมัยและไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเสียใหม่ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของประเทศและเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น (พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522. 2522)

การบังคับใช้กฎหมายประเทศไทยได้ประกาศใช้นโยบายและมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองเป็นระยะเวลานาน โดยการจัดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติผ่อนผันให้อยู่ชั่วคราว การต่อใบอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยอย่างถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อควบคุมแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองให้เข้าสู่ระบบมากขึ้น และสะดวกต่อทางราชการสามารถดูแลได้ทั่วถึง ซึ่งเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีในแต่ละสมัยของรัฐบาล นโยบายการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้น ขึ้นตอนที่สำคัญคือการนำนโยบายไปปฏิบัติของ องค์กรที่รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมักจะเป็นขั้นตอนที่ถูกกละเลย (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ในขณะที่ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะเท่ากับเป็นการชี้ความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายการ จัดระบบแรงงานข้ามชาติไปปฏิบัติ หรือสามารถกล่าวในอีกแง่หนึ่งได้ว่าเงื่อนไข ที่นำความล้มเหลวมาสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ การขาดการเชื่อมโยงระหว่างการกำหนดนโยบายกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งทำให้เกิดเป็นประเด็นคำถามที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาควรจะมีจุดเน้นชัดเจนไปในแนวทางใด (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ข้อด้อยของกฎหมายบางข้อยังมีบทลงโทษไม่รุนแรงเพียงพอที่จะทำให้แรงงานข้ามชาติ ขบวนการนำพา และผู้ประกอบการเกิดความเกรงกลัวหรือเจ็ดหลาบ และก่อให้เกิดการทำความผิดซ้ำซาก ปัญหาที่ตรวจพบคือแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมือง เมื่อถูกจับกุมส่งกลับหรือผลักดันกลับประเทศต้นทางก็จะลักลอบกลับเข้ามาใหม่ โดยผ่านขบวนการนำพาซึ่งมีอยู่ทั่วไป บางส่วนที่ถูกจับกุมดำเนินคดีก็กลับมากระทำผิดใหม่ ในขณะที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังพยายามลักลอบใช้แรงงานเถื่อน หลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ในการนำแรงงานข้ามชาติมาจดทะเบียนหรือแจ้งให้ทางราชการทราบ (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

กระบวนการเข้าสู่การเป็นแรงงาน มักเข้ามาแบบการลักลอบผิดกฎหมายตามแนวชายแดนหรือจุดผ่านแดนของจังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 5 จุด ได้แก่ จุดผ่อนปรนบ้านฝักกาด อ.โป่งน้ำร้อน จุดผ่อนปรนบ้านแหลม ต.เทพนิมิต อ.โป่งน้ำร้อน จุดผ่อนปรนบ้านบึงชะง่าง ต.เทพนิมิต อ.โป่งน้ำร้อน จุดผ่อนปรนบ้านซันตารี ต.ทุ่งขนาน อ.สอยดาว และจุดผ่อนปรนบ้านสวนส้ม ต.สะตอง อ.สอยดาว (วัชรินทร์ ยงศิริ. 2547 : 78 - 83)

บทบาทกลไกรัฐราชการ ได้มีกฎหมายพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง เพื่อเป็นกลไกในการให้แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย แต่กลไกของรัฐที่ผ่านมาไม่สามารถควบคุม และจัดระบบแรงงานข้ามชาติได้ ส่งผลให้มีแรงงานเถื่อนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการหลบหนี และลักลอบเข้ามาตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรีมีแรงงานประมง และเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ตำรวจน้ำเรียกเก็บค่าตัวจากเจ้าของเรือประมง ที่มีแรงงานเถื่อน อย่างไรก็ดี แรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่เข้ามาตามแนวชายแดนผ่านจุดผ่อนปรนต่าง ๆ นั้น มักเป็นแรงงานเถื่อนที่หลบหนีเข้าเมือง โดยมีจุดประสงค์เพื่อเข้ามาหางานทำในประเทศไทย (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

โดยเฉพาะประเภทงานที่ใช้แรงงาน เช่น ประมง ก่อสร้าง เป็นต้น เมื่อการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเป็นแรงงานที่เถื่อน และผิดกฎหมายจึงต้องเสียค่าคุ้มครองให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการลักลอบเข้าเมืองที่เรียกว่า การเก็บค่าตัว เพื่อให้สามารถรอดพ้นต่อการตรวจจับและส่งกลับประเทศของตน ซึ่งต้องเสียค่าคุ้มครองเป็นรายหัว โดยอัตราค่าคุ้มครองขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละแห่งในการเรียกค่าคุ้มครอง (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่สามารถลักลอบเข้ามา ในจังหวัดจันทบุรี ได้นั้นจะมีนายหน้าเป็นผู้ติดต่อ และดำเนินการเป็นขบวนการนำเข้าแรงงานแบบผิดกฎหมาย โดยเจ้าของเรือประมงจะต้องเสียค่านายหน้า ให้กับนายหน้าในท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักกันในวงการเรือประมงมักจะคิดเป็นรายหัว จากนั้นเจ้าของเรือประมงจะได้แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเป็นแรงงานในเรือประมง (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาขายแรงงานให้กับเจ้าของเรือประมงนั้นมีความสัมพันธ์กับนายจ้างแบบการจ้าง โดยมีข้อตกลงสัญญาในลักษณะคำพูดไม่มีกระดาษสัญญาแต่ประการใด ซึ่งแรงงานข้ามชาติที่เข้ามามักได้เปอร์เซ็นต์เหมือนกัน แล้วแต่ว่าการตกลงกับเจ้าของเรือประมงว่า จะเอาเงินเดือน เอรายวัน หรือเอาส่วน ซึ่งมีอยู่ 3 อย่าง เวลาพวกแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่ออกเรือไคไม่นิยมแบ่งเปอร์เซ็นต์ เพราะสัตว์น้ำจะหาได้น้อย แรงงานมองว่าไม่คุ้มจึงอยากเอาเป็นรายคืน คืนละ 300 บาท ระบบเดิมเป็นการหาของได้เยอะก็เอาแบบระบบแบ่งเปอร์เซ็นต์ แต่มาในปัจจุบันหาสัตว์น้ำหาได้น้อยลง แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาจึงเปลี่ยนเป็นการขอค่าแรงรายคืน เจ้าของ

เรือประมงจะหาปลาได้มากน้อยเท่าใดก็จะได้ค่าแรงที่แน่นอน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ภายหลังจากที่เรือประมงแหลมสิงห์ประสบปัญหาการค่าน้ำมันแพง ส่งผลให้เรือประมงส่วนใหญ่ต้องจอดท่า เพราะราคาน้ำมันคิดเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ของต้นทุน ยิ่งราคาน้ำมันมากเท่าไร ต้นทุนที่ต้องลงทุนไปก็มากขึ้นจึงทำให้ไม่คุ้มต่อการจับปลา ต่อมาเรือประมงแหลมสิงห์เริ่มดัดแปลงเปลี่ยนเครื่องมือการผลิตเป็นเรือไคหมึก เพราะ เรือไคหมึกมีลักษณะการทำงานเฉพาะกลางคืน โดยจะใช้ไฟจากเครื่องปั่นไฟจำนวนกว่า 10,000 โวลต์ แล้วแต่ขนาดของเรือถ้าเป็นเรือที่มีขนาดใหญ่จะต้องใช้ไฟที่มากกว่า คุณสมบัติอย่างหนึ่งที่เรือประมงแหลมสิงห์หันมาทำเป็นเรือไคหมึกกันมาก เพราะประหยัดน้ำมันกว่าเรืออวนลาก เนื่องจากเรือไคทำงานเฉพาะกลางคืน ทั้งสมอเรือแล้วก็ปั่นไฟครอบหมึก แต่เรืออวนลากจะวิ่งเรือลากอวนทั้งวันทั้งคืน ซึ่งจะใช้น้ำมันมากกว่า เครื่องยนต์จะทำงานหนักกว่า การบำรุง ซ่อมแซมรักษาจะมากกว่าการทำเรือไค (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อเข้ามาสู่ยุคเจริญเติบโตของเรือไค เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตเพื่อความอยู่รอดจากวิกฤตน้ำมันแพงของเจ้าของเรือประมง และการขาดแคลนแรงงานประมงเป็นผลมาจากการเกิดเหตุการณ์พายุเกย์ ทำให้แรงงานอีสานกลับบ้านเกิด เป็นผลให้แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาทำงานแทนที่แรงงานไทยที่ไม่ยอมทำประมง ดังนั้นในยุคที่เรือไคกำลังเจริญเติบโต เรือประมงส่วนใหญ่มักใช้แรงงานข้ามชาติกัมพูชาทั้งสิ้น และในช่วงนี้เป็นช่วงที่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาหลังไหลเข้ามาขายแรงงานประมงในแหลมสิงห์มากขึ้น จากที่เริ่มเข้ามาปะปนก่อนวิกฤตน้ำมันแพง ซึ่งเริ่มเข้ามาหลังจากแรงงานอีสานกลับบ้านเกิด (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ในช่วงนี้เองเป็นช่วงที่เกิดธุรกิจบ้านเช่าและร้านค้าอย่างมากมาย เพื่อรองรับสำหรับการเช่าอยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ที่ไม่อาศัยหลับนอนในเรือประมงกับการจับจ่ายใช้สอยต่าง ๆ และเมื่อมีบ้านเช่าแล้ว แรงงานข้ามชาติกัมพูชาได้นำลูกเมียเข้ามาอาศัย และให้แรงงานข้ามชาติฝ่ายหญิงรับจ้างก่อสร้างและทำนาถุ้ง อยู่กันเป็นครอบครัว โดยฝ่ายชายจะออกเรือประมงและฝ่ายหญิงจะรับจ้างทำงานบนฝั่ง ซึ่งห้องแถวหรือบ้านเช่ากระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของแหลมสิงห์ แต่ไม่ไกลจากพื้นที่ชุมชนชาวประมงเท่าใดนัก เพราะเมื่อเรือประมงถึงเวลาที่ต้องออกเรือ แรงงานข้ามชาติ ต้องมาลงน้ำและน้ำแข็ง ถ้าเช่าบ้านไกลจากท่าเรือทำให้ไม่สามารถมาทำงานในเรือได้ทันบ้านเช่าจึงต้องอยู่ใกล้กับท่าเทียบเรือ (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมาปี พ.ศ. 2557 ในช่วงที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เข้ามาบริหารประเทศ มีนโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การจัดระเบียบแรงงานข้าม

ชาติในประเทศ และการสร้างมาตรฐานในการทำงานของแรงงานข้ามชาติ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมทั้งเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประกอบการและนายจ้าง ซึ่งประกอบกิจการบางประเภทที่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติเป็นอย่างมาก และเพื่อจัดการบังคับใช้แรงงานหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากแรงงานข้ามชาติ

ทั้งนี้จึงออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 70 สั่งมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ เรื่อง มาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ซึ่งเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ได้ให้ความร่วมมือกับทางราชการ นำแรงงานข้ามชาติกัมพูชาจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งขั้นตอนแรกจะต้องไปขอโควตาแรงงานข้ามชาติจากทางสำนักงานแรงงานจังหวัดจันทบุรี จากนั้นเมื่อได้กำหนดคิวแล้วเจ้าของเรือประมงต้องพาลูกจ้างไปจดทะเบียน ณ พุทธมณฑล จังหวัดจันทบุรี หรือที่เรียกว่า เป็นศูนย์จดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ โดยทางราชการคิดในราคาคนละ 3,080 บาท โดยแรงงานจะได้รับการรักษาพยาบาลโดยมีสิทธิเหมือนกับคนไทยตามกฎหมายอย่างเท่าเทียม (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

หลังจากที่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เจ้าของเรือประมงจะหักค่าจดทะเบียนจำนวน 3,080 บาท โดยอาจหักครั้งละ 1,000 บาทก่อน เพื่อไม่ให้แรงงานกระทบต่อรายได้ที่ได้รับ ทั้งนี้แรงงานกัมพูชาได้เข้าสู่ระบบแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่สามารถเปลี่ยนเรือประมงได้จนกว่าจะครบอายุของบัตร แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เจ้าของเรือประมงยังคงประสบปัญหา การเปลี่ยนเรือประมงของแรงงานกัมพูชาเช่นเดิม เพราะเนื่องด้วยปัจจัยทางด้านความพึงพอใจของตัวแรงงานเอง ที่เวลาอยู่เรือประมงลำใดนาน ๆ จะเกิดความเบื่อหน่าย เช่น ผู้ร่วมงานกันเอง ใต้เรือ การได้รับค่าจ้าง ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้แรงงานกัมพูชาเปลี่ยนเรือประมงบ่อย และค่าจดทะเบียนแรงงานที่มีราคาแพง ทำให้แรงงานกัมพูชาบางคนไม่ยอมจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย ขอมที่จะเป็นแรงงานเถื่อน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)